

Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesindeki Türbelerde Yer Alan Mezar Taşları

*The Gravestones in Kulliya (Social Complex) of Beyşehir Esrefoglu
Suleyman Bey*

Hüseyin MUŞMAL*

İbrahim KUNT**

Mustafa ÇETİNASLAN***

ÖZET

Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesi içerisinde bulunan iki türbede; Beyşehir ve çevresindeki farklı yapılar, mezarlık ve türbelerden getirilmiş çeşitli mezar taşları, sandukalar, kitabeler ve bazı mimari plastik parçalar yer almaktadır. Söz konusu taş ve mermer eserlerin bir kısmı bütün, bir kısmı ise parçalar halinde günümüze ulaşmış durumdadır. Bu çalışmada yalnızca türbelerde bulunan mezar taşları ele alınmıştır. Bazıları kırık durumda olan toplam 32 mezar taşı, tarih ve sanat tarihi ölçütlerine göre incelenmiş ve bu taşlar üzerinden genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Türbede yer alan mezar taşlarının önemli bir kısmı Osmanlı Türkçesi ile yazılmış olup, bazı mezar taşları Arapça ve Farsça dillerinde yazılmışlardır. Mezar taşları ele alınırken, Farsça-Arapça ve Osmanlı Türkçesiyle yazılmış olan metinler de günümüz Türkçesi'ne çevrilmiş ve yorumlanmışlardır. Bu çerçevede mezar taşlarında kimlik ve tarih bilgisine ulaşılabilenlerin bir kısmı hakkında kaynaklarda ve arşivo vesikalarında elde edilebilen bilgiler de değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Beyşehir, Eşrefoğlu, Mezar Taşı, Osmanlı

ABSTRACT

In two shrines inside of Kulliya (social complex) of Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey, there are various gravestones, sarcophaguses, inscriptions and some plastic architectural ruins, which were brought from graveyards, shrines and different buildings in Beyşehir region. Some of the marble and stone ruins mentioned above have reached today undividedly or piece by piece. In

* Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, hmusmal@hotmail.com.

** Yrd. Doç., Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü, ibrahimkunt@yahoo.com

*** Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, cetinaslanmustafa@hotmail.com

this study, the gravestones in shrines will be investigated. A general evaluation has been made about 32 gravestones; some of them are broken, from the point of history and art history. Some of these gravestones were written with Ottoman Turkish and the others Arabic or Persian languages. While gravestones were being investigated, the texts that were Arabic, Persian and Ottoman Turkish have been translated to today's Turkish and interpreted. Knowledges which are about some of people who could be identified and dated from gravestones and were obtained from archives and sources , have been evaluated also.

•

KEY WORDS

Beyşehir, EŞrefoğlu, Gravestone, Ottoman.

1. Giriş

Günümüzde Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesi içerisindeki iki türbede; Beyşehir ve çevresindeki farklı yapılar, mezarlık ve türbelerden getirilmiş çeşitli mezar taşları, sandukalar, kitabeler ve mimari plastik parçalar yer almaktadır. Söz konusu taş ve mermer eserlerin bir kısmı bütün, bir kısmı ise parçalar halinde günümüze ulaşmış durumdadır.¹ Bu çalışmada, bütün olarak günümüze ulaşmış baş ve ayak taşları ile gövde ya da başlıklarından az bir bölümü kırık olan mezar taşları bir grup halinde ele alınmıştır. Büyük oranda eksik olan ya da isim ve tarih gibi bilgilerin yer aldığı satırları tahrip olmuş, kesin bilgi içermeyen küçük parçalar halindeki mezar taşları ise ayrı bir grup içerisinde değerlendirilmiştir. Daha sonra yapılacak olan çalışmalara bir zemin oluşturabilmek için bu durumdaki mezar taşlarının mevcut kısımları okunmaya çalışılmış ve biçim özelliklerini açıklamaya yönelik tanımlamalar yapılmıştır.

Bu çalışmadan önce Beyşehir ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda mezar taşlarına da yer verildiği görülmektedir. Doğrudan Beyşehir mezar taşlarını ele alan ilk çalışma Yusuf Akyurt tarafından 1936 yılında gerçekleştirilmiştir². Akyurt Beyşehir yöresindeki çeşitli kitabeleri okumuş ve incelemiş, bu çalışmasında ayrıca Çilledar Sultan Türbesi'ndeki 2 sanduka ve Eşrefoğlu Külliyesi çevresindeki 6 mezar taşına da yer vermiştir.

Bu alandaki ikinci çalışma 1958-67 yılları arasında Beyşehir yöresinde çalışan İbrahim Hakkı Konyalı tarafından yapılmıştır.³ Konyalı, Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii çevresindeki ve türbe içerisindeki çeşitli sanduka ve mezar taşlarının bir kısmını okumuştur. Konyalı, Beyşehir'le ilgili eserinde, günümüzde bir kısmı Beyşehir'e dağılmış halde, bir kısmı ise halen Eşrefoğlu Türbesi ve Yarım Türbe içerisinde bulunan 6 sanduka ve 11 mezar taşına yer vermiştir⁴. Günümüzde söz konusu türbeler içerisinde Akyurt ve Konyalı'nın çalışmalarında yer almayan başka mezar taşları da bulunmaktadır. Bu durum, Konyalı'nın inceleme yaptığı 1958-1967 yıllarından sonraki dönemlerde gerek Beyşehir merkezinden, gerekse çevre köy ve kasabalardan getirilen bazı yeni

¹ Bu çalışmada yalnızca mezar taşları ele alınmış, diğer eserler ise bir başka çalışmaya bırakılmıştır.

² Akyurt, 1940: 91-129.

³ Konyalı, 1991.

⁴ Söz konusu sandukalardan bazıları sonradan Beyşehir Vuslat Parkı'na taşınmıştır.

taşların da türbede toplandığını göstermektedir. Bu nedenle çalışmamızda, bir kısmı Y. Akyurt ve İ. H. Konyalı'nın yayınlarında ele alınmış, bir kısmı ise daha önce hiç ele alınmamış olan her iki türbe içerisindeki bütün mezar taşları incelenmiştir.

Çalışmamızda mezar taşlarının değerlendirilmesine geçmeden önce, söz konusu külliye içerisinde bulunan taşların burada toplanmasına ve muhafaza edilmesine temel teşkil ettiği için Beyşehir ve Eşrefoğulları hakkında kısaca bilgi verilmesi yerinde olacaktır.

Eşrefoğlu Seyfeddin Süleyman Bey, Anadolu Selçuklu Devleti Sultanı III. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde (1264-1283) Selçuklu hizmetinde uç beyi olarak bulunuyordu. Anadolu Selçukluları tarafından çeşitli hizmetlerine mükâfat olarak kendilerine mâlikâne tarzında yerler verilmiş olan emirlerden Süleyman Bey, zamanla siyasî durumdan faydalanarak merkezle olan bağı koparmak suretiyle Beyşehir bölgesinde Eşrefoğlu Beyliği'ni kurmuştur⁵. Süleyman Bey babasının adına izafeten kurduğu beyliğin sınırlarını merkezleri olan Beyşehir bölgesinden güneyde Seydişehir ve Bozkır'a, kuzeyde ise Doğanhisar ve Şarkıkaraağaç'a kadar genişletmiştir.⁶ Ölümünden kısa bir süre önce istiklalini ilân etmiş olan Süleyman Bey, 1302 yılı Ağustos ayında vefat ederek Beyşehir'de yaptırdığı Eşrefoğlu Camii'nin yanındaki türbesine defnedilmiştir.

Süleyman Bey döneminde imar faaliyetlerine büyük önem verilmiştir. Bunlardan en önemlisi Beyşehir'in bugün İçerişehir adıyla bilinen kısmında inşa edilen şehirdir. Çağına göre çok modern olduğu ifade edilen bu şehrin bir kısmı göl, bir kısmı da surlarla çevrilidir. Bu dönemde şehrin içinden hem göl hem de kara tarafına çıkan iki yeraltı kanalı ile şehrin ortasında bir külliye inşa edilmiştir. Süleyman Bey'in bu külliye içerisinde yaptırmış olduğu Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii, Anadolu Selçuklu Dönemi sanatının en nadide örneklerinden birisi olarak gösterilmektedir. Süleyman Bey aynı zamanda, külliye bünyesinde çifte hamam, bedesten, han, imaret ve türbe yaptırmıştır. Rivayet edildiğine göre, caminin hemen bitişiğinde bulunan türbede, Süleyman Bey'den başka, hanımı ve küçük oğlu Eşref'in mezarları bulunmaktadır.⁷

⁵ Yücel, 1980: 78; Uzunçarşılı, 1988: 58; Kafesoğlu, 1997: 396-397; Muşmal, 2013: 274-275.

⁶ Kofoğlu, 1995: 484; Muşmal, 2013: 274-275.

⁷ Koca, 2002: 715; Muşmal, 2013: 274-275; Kale kapısında bulunan kitabe için bkz. Halil Edhem, 1330: 139-140; Eşrefoğlu Süleyman Bey'in yaptırdığı külliye için bkz. Akyurt, 1940: 91-129; Batur, 1949: 211-214; Önge, 1968: 139-144; Yücel, 1967: 177-179; Erdemir, 1999; Konyalı, 1991: 217-241; Çaycı, 2008; Efe, 2012.

Süleyman Bey'in Mehmet ve Eşref isminde iki oğlu bulunduğu, ölümü ile birlikte büyük oğlu Mehmet'in hükümdar olduğu bilinmektedir. Mehmet Bey babasının kendisine bıraktığı memleketin sınırlarını kuzeye doğru genişleterek Akşehir ve Bolvadin taraflarını da elde etmiş; fakat kısa süre sonra buraları güçlü komşusu Hamitoğulları'na bırakmak zorunda kalmıştır.⁸ Mevlevî çevrelerle de iyi ilişkiler içerisinde olduğu bilinen⁹ Eşrefoğlu Mehmet Bey, 1320 yılından sonra vefat etmiş ve yerine oğlu II. Süleyman geçmiştir. II. Süleyman Bey'in hükümdarlığı Demirtaş'ın Anadolu beylerini ortadan kaldırmak için harekete geçtiği zamana rastlamıştır. Bu dönemde Demirtaş Beyşehir'e gelerek şehri zapt etmiş ve II. Süleyman Bey'i yakalayıp işkence ettikten sonra Beyşehir Gölü'ne attırmak suretiyle öldürmüştür (9 Ekim 1326).¹⁰ II. Süleyman Bey'in vefatıyla Eşrefoğulları Beyliği sona ermiştir.¹¹

Demirtaş 1328 yılında Mısır'a kaçtıktan sonra Beyşehir bölgesi Tatar beylerinden Halil Ağazâde İsmail Ağa'nın hâkimiyetine girmiştir. Karamanoğlu Musa Bey de 1328 yılında Beyşehir'i hâkimiyeti altına almış ve İsmail Ağa'yı Beyşehir Beylerbeyliğinde bırakmıştır¹². İsmail Ağa'nın Beyşehir yöresinde hüküm sürdüğü sırada Karamanoğulları ile iyi geçindiği, emrindeki 6000 Tatarla onların hizmetine girdiği¹³ ve vefatına kadar Karamanlıların hizmetinde kaldığı anlaşılmaktadır.¹⁴ İsmail Ağa'nın vefatı¹⁵ (1379) Karamanoğlu-Osmanlı münasebetlerinin bozulmaya başladığı döneme rast gelmiş¹⁶, o sıralarda Hamitoğullarının kontrolünde olan Beyşehir bölgesini Sultan I. Murat, İsmail Ağa'nın ölümünden üç yıl sonra Hamitoğlu Hüseyin Bey'den satın almıştır.¹⁷ Osmanlılar, Germiyanolu topraklarının bir kısmına çeyiz olarak, Hamitoğlu topraklarının bir kısmına da satın almak suretiyle sahip olunca, bir anda Karamanoğulları ile sınır komşusu olmuştur.¹⁸ Osmanlı topraklarına bir barış döneminde dâhil olan Beyşehir, bundan sonra pek çok

⁸ Uzunçarşılı, 1988: 60; Muşmal, 2013: 274-275.

⁹ Ahmed Eflâkî, 1980: 924-925 ve 950-951.

¹⁰ Ahmed Eflâkî, 1980: 924-925.

¹¹ Uzunçarşılı, 1988: 60; Konyalı, 1991: 42; Muşmal, 2013: 274-275.

¹² Sümer, 1996: 75.

¹³ Şikârî, 1946: 31; Konyalı, 1991: 261; Çiftçioğlu, 2001: 3

¹⁴ Şikârî, 1946: 74-76, 145-146, 120.

¹⁵ İsmail Ağa'nın mezar taşı çalışmamızın katalog bölümünde E-13 numarada ele alınmıştır.

¹⁶ Uzunçarşılı, 1981: 246; Öden, 2002: 757.

¹⁷ *Âşıkpaşaoğlu*, 1985: 62; Mustafa Nuri Paşa, 1979: 8; Solak-zâde Mehmet Hemdemî Çelebi, 1989: 50; V. J. Parry, 1986: 1191.

¹⁸ Aköz, 2000: 61; Uzunçarşılı, 1981: 246; Öden, 2002: 757.

defa Karamanoğlu–Osmanlı mücadelelerine sahne olmuştur.¹⁹ Bununla birlikte Beyşehir'in kesin olarak Osmanlı topraklarına dâhil olması ancak Karamanoğullarının ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabilmıştır.²⁰

Osmanlı hâkimiyetine geçmesinden sonra Beyşehir bölgesi, Akşehir, Bolu, Çankırı, Sinop şehirleri gibi ikinci derecede sancak merkezi haline getirilmiş, Beyşehir'in Seydişehir ve Bozkır bölgesini kapsayan sancağın merkezi olması ise Sultan II. Bayezid devrinde gerçekleşmiştir²¹. Beyşehir, 1844 yılına kadar sancak statüsünü muhafaza etmiş, bu tarihten sonra Konya Vilayeti'ne bağlı bir kaza statüsüne sahip olmuştur.²²

¹⁹ 1389'da Karamanoğlu Alaaddin Bey, 1392'de Yıldırım Bayezit, 1402'de Karamanoğlu II. Mehmet Bey, 1414'de Çelebi Sultan Mehmet, 1435'te Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından alınan şehir son olarak da 1436'da Sultan II. Murat tarafından Karamanoğullarından geri alınmıştır. Âşıkpaşaoğlu, 1985: 73, 87, 106, Hoca Sadeddin, 1992: 82; Mehmet Neşri 1995: 215; Müneccimbaşı Ahmet Dede, Ty: 102, 117, 135, 223, 254; Mustafa Nuri Paşa, 1979: 31; Erdoğan, 1992: 84; Aköz, 2000: 61–66; Öden, 2002: 757–758; Yücel, 1991: 144.

²⁰ Tekindağ, 1963: 43–45; Ürekli-Yörük, 2002: 209; Öden, 2002: 759.

²¹ Erdoğan, 1992: 84.

²² Geniş Bilgi için bk. Muşmal, 2005: 35.

2. Katalog:

Eşrefoğlu Külliyesi içerisinde yer alan Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi ve Yeni Türbe'deki mezar taşlarının ele alındığı katalog bölümünde, mezar taşları tam ya da kırık olma durumlarına göre iki ayrı grup içerisinde ele alınmıştır. Katalogda tarihi okunabilen mezar taşları kronolojik olarak sıralanmış, tarihi bulunmayan ya da kırık ve eksik durumdaki mezar taşları okunabilen metinleri ve biçimsel özellikleri dikkate alınarak sıralanmıştır²³.

Katalog No: E-13

Kime Ait Olduğu: İsmail Ağa

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi²⁴

Tarihi: Şevval 780 / Ocak 1379

Türü: Erkek

Formu:

-Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli (Üst kısmı kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 45x39x9 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Arapça

Kitabe Metni:

İntekale'l-emru el-merhûm

El-mağfûr es-sa'îd eş-şehîd

İsmâîl Ağa bin Halil Ağa Teğammede hüma'llâhu

Bi-gufrânihi kütibe fi evâ'ili Şevvâl sene Semânîne ve seb'a mie

انتقل الامر المرحوم

المغفور السعيد الشهيد

اسماعيل اغا بن خليل اغا تغمد هما الله

بغفرانه كتب في اوائل شوال سنة ثمانين و

سبعمائنه

²³ Eşrefoğlu Türbesi içerisinde yer alan mezar taşları E, Yeni Türbe içerisinde yer alan mezar taşları ise YT olarak kodlanmıştır. Katalog numaraları ise türbelerde gerçekleştirilen çalışmalar esnasında verilen sıra numaraları dikkate alınarak oluşturulmuştur.

²⁴ Akyurt, İsmail Aka Medresesi içerisindeki türbede İsmail Aka'nın bir mezarı olduğunu belirtmektedir. Baş tarafındaki Farsça kitabesinin bozulduğu için okunamadığını belirtmekte ve ayak tarafındaki kitabenin metnine yer vermektedir (Akyurt, 1940: 8-10). Konyalı da bu taşın, Eşrefoğlu Camiinin batısındaki İsmail Aka Medresesi'nin içerisinde bulunan türbede yer aldığını yazmakta, türbe içerisindeki sandukanın ayak tarafında bulunduğunu belirttiği taşın ekler bölümünde bir fotoğrafına da yer vermektedir (Konyalı, 1991: 272, Resim: 86). 1934 yılında yayınladığı kitabında Memduh Yavuz, İsmail aka medresesinde türbenin bulunduğu yerde sandukanın baş ve ayak ucunda iki taş bulunduğunu belirtmektedir. Baş ucundaki taşın hiç okunmadığını belirten Yavuz, ayak ucundaki taşı şu şekilde okumuştur. "İntekaleel'emiyrul merhumül' mağfuru Essaiydüşşehidü İsmail Ağa bin Halil Ağa tağammede hüma biğufranihi fi şevval semanin ve seb'amie" (Yavuz, 1934: 47).

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşının alt ve üst kısmı kırık olduğu için tepelik ya da başlık konusunda kesin bir bilgi verilemediği gibi, kök konusunda da bir şey söylenememektedir. Zemin oyma tekniğinde hazırlanan metin bölümünün 4 satırı mevcuttur. Taşın alt ve üst kısmı kırık olmakla birlikte metin bölümünde bir eksiklik görülmemektedir. Yoğun bir istifle hazırlanan satırlar, ince şeritler içerisinde verilmiştir. Metnin günümüz Türkçesi ile okunuşu şöyledir:

Emir ulaştı, Merhum

Bağışlanan, mutlu, şehid

Halil Ağanın oğlu İsmail Ağa, Allah onları

Mağfiretiyle бүrsün, Bu yazı 780 yılının Şevval ayının başlarında yazıldı.

Katalog No: E-49

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: 941 / 1534

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli,
(kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 55x31-25x10 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Farsça

Kitabe Metni:

...

sene 941/1534

...
سنه ٩٤١

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının üst kısmı kırıktır. Metin bölümünün yalnızca tarih satırı görülmektedir.

Katalog No: E-44

Kime Ait Olduğu: İbrahim isimli bir kişiye aittir.

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: 975 / 1567

Türü: Erkek mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi kare yatay kesitli (üstü kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 31x11x10 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Allah Teâlâ

Mağfûr

İbrahim

Sene 975

الله تعالى

مغفور

ابراهيم

سنة ٩٧٥

Tanım ve Kompozisyon: Kare şeklinde bir gövdeye sahip olan baş taşı, hem alt hem de üst kısımdan kırıktır. Taşın her cephesinde dikdörtgen bir çerçeve içerisinde zemin oyma tekniğinde hazırlanmış birer satır yer almaktadır. Tarihin yer aldığı satır yatay, diğer satırlar ise daha geniş bir alandan faydalanabilmek için dikey olarak işlenmiştir.

Katalog No: E-8, E-4²⁵

Kime Ait Olduğu: Şeyh-zâde Dervîş
Hasan Bey

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi²⁶

Tarihi: Şaban Ayının ortaları 1117 /
Kasım-Aralık 1705

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay
kesitli, başlıksız, sivri kemer tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 82x45x14 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

... (okunamamaktadır)²⁷.

Merhûm Şeyh-zâde Dervîş Hasan Bey ibn-i

*Şeyh-zâde*²⁸

Hasan Paşa Rahmetu'llâhi aleyh rûhiçün

Fâtiha

Sene 1117

...
مرحوم شیخ زاده درویش حسن بك ابن شیخ زاده
حسن پاشا رحمة الله عليه روحیچون فاتحه
سنه ۱۱۱۷

²⁵ E-4 ve E-8 katalog numaralı mezar taşları aynı mezara ait olup, ilki ayak ikincisi baş taşıdır. Yusuf Akyurt bu taşları görmüş, ikisini birlikte okumuştur (Akyurt, 1940: 126). Konyalı ayak ve baş taşını peş peşe okuduğu halde, baş taşının Yusuf Akyurt tarafından görüldüğünü ancak daha sonra yok olduğunu belirtmiştir (Konyalı, 1991: 294-295). Konyalı ayak taşındaki tarihi yanlış hesapladığı için, okuduğu iki taşın ayrı kişiye ait olduğunu düşünmüş olmalıdır. Ancak tarafımızdan yapılan inceleme ve değerlendirmelerden sonra bahsi geçen taşların, Yusuf Akyurt'un da işaret ettiği gibi Dervîş Hasan Bey'in baş ve ayak taşları olduğu anlaşılmaktadır.

²⁶ Akyurt, bu taşın Eşrefoğlu Mezarlığı'nda iken yola dönüştürülmüş olan yerden getirildiğini belirtmektedir (Akyurt, 1940: 126). Konyalı 1960'lı yıllarda bu taşın Eşrefoğlu Camii'nin doğu duvarı önüne atılmış olduğunu belirtmektedir (Konyalı, 1991: 294). Ancak mezar taşı günümüzde Eşrefoğlu Türbesi içerisinde yer almaktadır.

²⁷ Konyalı, okunamayan ilk satırdan bahsetmemiş, bu satır yokmuş gibi açıklama yapmıştır (Konyalı, 1991: 295). Ancak günümüzde erimiş olan ilk satır Yusuf Akyurt tarafından 1936 yılında kısmen okunabilmiştir. "Biter kandil-i cânın ... şerhalar açdı Hasan ..." (Akyurt, 1940: 126).

²⁸ Yusuf Akyurt makalesinde söz konusu taşın ikinci satırında sonuna zâde kelimesini İbrahim olarak okumuştur (Akyurt, 1940: 126). Konyalı da ikinci satırı, yukarıda verdiğimiz şekilde okumuştur (Konyalı, 1991: 295).

Formu:

- Ayak Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, sivri kemer tepelikli

Ölçüsü:

- Ayak Taşı: 120x55x9 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Farsça-Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Merhûm şod der-evâsıt-ı şehri-i şa'bân²⁹

Erdi zevâl ömrünü'n enbûhuna

İns ü melek uğradı endûhuna

Merkad-i pâk-i beğe târîh için

Fatiha de Bir Hasan'ın rûhuna

مرحوم شد در اواسط شهر شعبان

ایردی زوال عمرینک انبوهنه

انس و ملک اوغرادى اندوهنه

مرقد پاک بکه تاریخ ایچون

فاتحه دی بر حسنک روحنه

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişlemekte ve tepe bölümü yukarıya doğru çıkıntı yapan sivri kemer şeklinde bir tepelikle sonlanmaktadır. Taşın kök bölümü, gövdeye göre daha ince olarak yapılmıştır. Zemin oyma tekniğinde hazırlanan 4 satırlık metin bölümü, uçları dışbükey olarak kademelendirilmiş yatay kartuşlar içerisinde verilmiştir. Vefat tarihin verildiği son satır diğer satırlara göre daha küçük olarak biçimlendirilmiştir. Alınlığın üst kısmı kemerin biçimine göre simetrik olarak düzenlenmiş dalga motifi ile çerçevelemiştir.

Düşey dikdörtgen biçimli ayak taşı, aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişlemekte ve üçgen şeklinde bir tepelikle sonlanmaktadır. Taşın kök bölümü, gövdeye göre daha ince olarak yapılmıştır. Zemin oyma tekniğinde hazırlanan 5 satırlık metin bölümü, serlevha haricinde uçları dışbükey olarak kademelendirilmiş yatay kartuşlar içerisinde verilmiştir. Vefat tarihin de verildiği serlevha, alınlıkta üçgen bir alan içerisinde verilmiş ve üstte üçgenin biçimine göre simetrik olarak düzenlenmiş dalga motifi ile çerçevelemiştir.

Bu şiir, arûzun serî bahrinin müfte'ilün/müfte'ilün/fâ'ilün vezniyle yazılmıştır. Buradaki son mısırda ebced hesabıyla 1117 / 1705 tarihi düşürülmüştür. Kitabe metni günümüz Türkçesi ile şöyledir:

Şa'bân ayının ortalarında merhûm oldu / Ömür kokusu yok oldu

İnsan ve melek ona üzüldü / Temiz mezarına tarih için

²⁹ Günümüzde tahrip olduğu için iyi okunamayan taşın ilk satırı Akyurt tarafından "Şûd Evâsıt-ı Şehr-i Şaban'ül muazzam" şeklinde okunmuştur (Akyurt, 1940: 126).

Fatiha oku Bir Hasan'ın ruhuna

Katalog No: E-27 – E-12³⁰

Kime Ait Olduğu:

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: 1134 / 1721-22

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (alt ve üst kısım kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 48x39x13 cm

Yazı Türü: Talik

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

...

Fazl-ı lutfundan beni...

Haşır olur ervâhı rahmetle

Böyle takdîr-i Yezdân eyleme bîçâre

Vire Hak sabr ü tahammül ol garîbe

Emr-i Rabbânî budur çün böyledir ferman

İki destin kaldırıp duâ et rûz-ı şeb

Ede Mevlâ lutfuyla makarrımı kasr-ı cinân

Sene 1134

...

فضل لطفکدن بنی...

حشر اولور ارواحی رحمتله

بویله تقدیر یزدان ایلمه بیچاره

ویره حق صبر و تحمل اول غریبه

امر ربانی بودر چون بویله در فرمان

ایکی دستک قالدروب دعا ات روز شب

ایده مولی لطفیله مقرنی قصر جنان

سنه ۱۱۳۴

³⁰ Kırık haldeki mezar taşının iki parçası arazi çalışması esnasında E-27 ve E-12 olarak kodlanmıştır. Daha sonra biçim ve yazı özellikleri dikkate alınarak bu iki parçanın aynı taşta ait olduğu anlaşılmıştır.

Tanım ve Kompozisyon: Alt ve üstü kısmı kırık vaziyetteki baş taşının talik hatlı metin bölümü yoğun bir istifle hazırlanmıştır. Kimlik bilgisi ve vefat tarihi belli değildir.

Katalog No: E-39-E43³¹

Kime Ait Olduğu: Tayyibe Hanım

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: 3 Receb 1207 / 14 Şubat 1793

Türü: Kadın mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Yatay dikdörtgen gövdeli, (üst kısmı kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 42+22+21x26-36x6 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

...

Müderrişîn-i kirâmdan Konya

Nâibi Muhammed Şemseddîn

Efendinin vâlide-i muhteremeleri

Merhûme ve mağfûrun lehâ Tayyibe

Hanımın rûhiçün el-fâtîha

Sene fi 3 Receb 1207

مدرسین کرامدن قونیه

نائیبی محمد شمس الدین

افندیك والدۀ محترمه لری

مرحومه و مغفور لها طیبه

خانمك روحیچون الفاتحه

سنه فی ۳ ب ۱۲۰۷

Tanım ve Kompozisyon: Aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, yanlarda dalga motifi şeklinde biçimlendirilmiştir. Üç parça halinde günümüze ulaşan taşın, üst kısmı bulunmamaktadır.³² Yatay çerçeveler içersinde verilen metin bölümünün

³¹ Kırık haldeki mezar taşının iki parçası arazi çalışması esnasında E-39 olarak, bir diğer parçası ise E-43 olarak kodlanmıştır. Daha sonra biçim ve süsleme özellikleri dikkate alınarak bu üç parçanın aynı taşa ait olduğu anlaşılmıştır.

³² Kırık haldeki mezar taşının iki parçası arazi çalışması esnasında E-39 olarak, ayrı bir yerdeki üçüncü parça ise E-43 olarak kodlanmıştır. Daha sonra biçim ve yazı özellikleri dikkate alınarak bu üç parçanın aynı taşa ait olduğu anlaşılmıştır.

tarihin yer aldığı son satırı, alt kısmı sivri bir tepelik şeklinde biten, kenarları içbükey ve dışbükey olarak hareketlendirilmiş ters üçgen şeklinde bir çerçeve içerisindedir.

Katalog No: E-37

Kime Ait Olduğu: Vezir Silahdar Ali Paşa³³

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi³⁴

Tarihi: 1231 / 1816

Türü: Erkek mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Yatay dikdörtgen gövde, erkek başlıklı (başlık kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 130x30x11 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Arapça-Farsça-Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî

*Vezir-i müttakîn Haydar sıfat zât-ı Nebî haslet
Kerem-perver sehâ-guster mücâhid fi sebîlillâh
Şecâatle adâletle kerâmetle olup me'lûf
Umûrunda edip teofike mazhar Hazret-i Allah
Kudûmü bu sene erdikte za'fına gelip kuvvet
Usâtî Sırpı seyf-i kahrı terbiye edip nâ-gâh
Bu Beyşehri'ne mansıpla gelip oldukça sâye-dâr
Ne çâre İrciû emri yetiştî azm-i ukbâ râh
Kılıp âhir sefer dâr-ı bekâya böyle bir gâzî*

هو الخلاق الباقي
وزیر متقین حیدر صفت ذات نبی خصلت
کرم پرور سخا کسندر مجاهد فی سبیل اللہ
شجاعتله عدالتله کرامتله اولوب مألوف
امورنده ایدوب توفیقه مظهر حضرت اللہ
قدومی بو سنه ایردکده ضعفنه کلوب قوت
عصاتی صرپی سیف قهری تربیه ایدوب ناکاه
بو بکشهرینه منصبله کلوب اولدقده سایه دار
نه چاره ارجعوا امری ینشدی عزم عقباً راه
قیلوب اخر سفر دار بقایه بویله بر غازی

³³ Beyşehir'in dâhil olduğu mutasarrıflığın yöneticisi olarak tespit edilebilen mutasarrıflardan birisi 1814 yılında Beyşehir Sancak Beyi olarak atanan Silahtar Ali Paşa'dır. Eski Bosna Valisi olan vezir Silahtaroğlu Ali Paşa'nın bu görevine atanmasından görev yerine ulaşmasına kadar sancaklar mütesellimliğine Aksaray Sancağı'ndan es-Seyyid Mehmet Efendi tayin edilir. Ali Paşa tayin edildiği bölgeye giderken önce Kırşehir'e uğramış, yerine Hasan Paşa'yı mütesellim tayin ederek, ona 12.500 kuruş, kethüdası İbrahim Paşa'ya 7.500 kuruş, hazinedarına 5.000 kuruş ve sancak hazinesine de 50.000 kuruş tahsis ederek Beyşehir'e geçmiştir. Silahtar Ali Paşa ikamet yeri olarak Beyşehir'i seçmiş; fakat Beyşehir Kazası'na varınca çok geçmeden vefat etmiştir. Bkz. Muşmal, 2005: 45-46.

³⁴ Akyurt, bu taşın Eşrefoğlu Mezarlığı'nda iken yola dönüştürülmüş olan yerden getirildiğini belirtmektedir (Akyurt, 1940: 126).

*Makarrın cennetü'l-me'vâ ede Bârî Teâla'llâh
Dârende Serfirâzı Gâzî Silâhdâr Ali Paşa
Bu meşhed sâhibi ol zât-ı âlî gitti âh eyvâh
Ki kâmin almadı dâr-ı fenâdan müşterî tal'at
Dilerim kabrini nûrun alâ nûr ede ol İlâh
Gelip kabrim ziyâret eyleyenlerden ki mercûdur
Derûn-i sîdkile seb'u'l-mesânî yâd edip kıl âh³⁵
el-Fâtîha sene 1231*

مفرك جنۃ المأوى ايده بارى تعالى الله
دارنده سرفرازى غازى سلحدار على پاشا
بو مشهد صاحبى اول ذات على كندی اه ايواه
كه كامن المدى دار فندان مشتری طلعت
ديلم قبرينى نور على نور ايده اول اله
كلوب قبرم زيارت ايليانلردنكه موجودر
درون صدقله سبع المثانى ياد ايديوب قيل اه
الغاته سنه ١٢٣١

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, boyun bölümünden kırık olup, başlığı bulunmamaktadır³⁶. Boyun bölümünün hemen altında eliptik bir çerçeve içerisinde verilen ser levha ile başlayan metin bölümü yatay dikdörtgen çerçeveler içerisinde taşın tüm gövdesini kaplamakta ve diğerlerine göre daha küçük ve köşeleri pahlanmış bir çerçeve içerisindeki vefat tarihi ile sonlanmaktadır. Sülüs hatlı metin bölümü, arûzun Hezec bahrinin mefâîlün/mefâîlün/mefâîlün/mefâîlün vezniyle yazılmıştır.

Metin kısmının günümüz Türkçe'sine aktarımı şu şekildedir:

*O Allah, yaratıcı ve bâkîdir.
Müttakî insanların vezîri, Hz. Ali sıfatlı, Peygamber tabiatlı
Cömert, eli açık, Allah yolunda cihat eden
Cesur, adil, kerâmet sahibi olmasına alışılmış olan,
İşlerinde Hz. Allah ona yardım etmiş olan,
Bu yılın başında hastalanıp
Sırp isyancıları kahır kılıcıyla terbiye edip ansızın,
Beşehri'ne makam sahibi olarak gelip, nasipli
Çaresiz, 'dönünüz' emri yetiştirdi, ahirete intikal etti
Son seferini bekâ yurduna etti böyle bir gazi
Yerini Cennet etsin Allah Teâlâ
Dârende ser-firâzı Gâzî Silâhdâr Ali Paşa
Bu şehitliğin sahibi yüce insan gitti âh, eyvâh
Müşteri yıldızı gibi nasipli olmasına rağmen dünyadan zevk almadı
Allah'ın onun kabrini nur üstüne nur etmesini dilerim
Gelip kabrimi ziyaret edenlerden rica edilir ki
Gönül sadakatiyle fatiha okusunlar, ah
El-fâtîha, sene 1231*

³⁵ Konyalı son kelimenin kırık olduğunu belirtmiş olsa da, yaptığımız incelemede metinde herhangi bir eksik kelime tespit edilmemiştir (Konyalı, 291, 153. dipnot).

³⁶ Konyalı, türbe içerisindeki serpuş şeklindeki başlığın bu taşta ait olduğunu belirtmektedir (Konyalı, 1991: 291).

Katalog No: E-14

Kime Ait Olduğu: Hacı Hâfız Muhammed³⁷

Hulûsî Efendi

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi³⁸

Tarihi: 7 Safer 1234 / 6 Aralık 1818

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 123x27x12 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Arapça-Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Hüve'l-Bâkî³⁹

*Kâle aleyhi's-selâm men mâte garîben fekad
mâte şehîden*

Bursa A'yânî merhûm Hacı Ali Ağa-zâde

Fahrü's-sâdâti'l-kirâm merhûm

Ve mağfûrun leh el-Hâc Hâfız Muhammed

Hulûsî Efendi rûhuna fâtiha

fi 7 S⁴⁰ sene 1234

هو الباقي

قال عليه السلام من مات غريبا فقد مات شهيدا
بروسه اعيانى مرحوم حاجى على اغا زاده
فخر السادات الكرام مرحوم
و مغفور له الحاج حافظ محمد
خلوصى افندى روحنه فاتحه
سنه ١٢٣٤ فى ٧ ص

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli gövdenin üzerinde, ön cephesi pahlanmış uzunca bir boyun bölümünün üzerine kavuk şeklinde başlık yerleştirilmiştir. Dikey şeritli kavuğun üzerine sarılan sarık yanlara doğru fazla

³⁷ Hem Akyurt hem de Konyalı, "Muhammed" isminin yazılışında "şedde" kullanılmış olmasına rağmen ismi "Mehmed" olarak okumuşlardır (Akyurt, 1940: 127; Konyalı, 1991: 299-300).

³⁸ Akyurt, bu taşın Eşrefoğlu Mezarlığı'nda iken yola dönüştürülmüş olan yerden getirildiğini belirtmektedir (Akyurt, 1940: 126).

³⁹ Konyalı, *Hüve'l-Bâkî* ibaresine yer vermemiştir (Konyalı, 1991: 299).

⁴⁰ Akyurt sadece yılı belirtmiş, gün ve ayı okumamıştır (Akyurt, 1940: 127).

şişirilmeden, başlığın yarısına kadar sarılmıştır. Alt kısımda ise yay şeklinde bir boşluk bırakılmıştır. Sarık dilimlerinin arasında biri sağ tarafta dikey biri de yay şeklindeki boşluğun üzerinde yatay sırma şeritleri yer almaktadır. Baş taşının gövdeye göre daha ince olarak biçimlendirilmiş kök kısmına, içbükey ve dışbükey olarak verilmiş kademelerle geçilmiştir. Sülüs hatlı metin bölümünü oluşturan her satır ayrı ayrı çerçeve içerisine alınmış, serlevha ve tarihin yer aldığı satırlar ise alt ve üstündeki satırlarla bir arada işlenmiştir. Peygamber efendimizden rivayet edilen bir hadisin de yer aldığı metin bölümünün günümüz Türkçesi ile okunuşu şöyledir:

Baki olan Allah'tır.

Peygamber (as.) dedi ki: Kim garip olarak ölürse, şehit olarak ölmüştür.

Bursa A'yânı merhum Hacı Ali Ağa-zâde

Peygamber soyundan gelenlerin övüncü, rahmetli

Bağışlanmış Hacı Hafız Muhammed

Hulusi Efendi, ruhuna Fatiha

Sene 7 Safer 1234

Mezar taşı kitabesinden anlaşıldığına göre, babası Bursa Âyânı⁴¹ olan Hacı Muhammed Hulusi Efendi, Peygamber soyundan gelmektedir.

⁴¹ Âyân, Arapça ve Farsça edebî ve tarihî metinlerde her hangi bir şehir, bir zümre veya bir devrin ileri gelenleri, belli başlıları ve büyükleri manasında kullanılan bir tabirdir. XVI. ve XVII. yüzyıllarda Osmanlı Devleti'nin bir yerleşim merkezindeki ulema ve kapıkullarının mensup, mazul ve emeklileri ile esnaf ve tüccarın önde gelenleri âyândan sayılır ve hepsine birden âyân-ı belde, âyân-ı memleket, âyân-ı vilayet, âyân ve eşraf denilirdi. XVIII. yüzyılda halk ile devlet arasındaki işleri yürüten, merkezî hükümete karşı halkın ve halka karşı da merkezî hükümetin temsilcisi konumundaki ve ayrıca vilayet âyanlarının da reisi durumundaki âyâna ise; resmî âyân, aynülâyân, baş âyân ve reis-i âyân denilmekteydi. Mert Özcan, 1991: 195; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, 1979: 40; Muşmal, 2013: 172.

Katalog No: E-15

Kime Ait Olduğu: İsmail Efendi⁴²

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi⁴³

Tarihi: 10 Rebîu'l-evvel 1238 / 25 Kasım 1822

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 165x37x12 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Hüve'l-bâkî

Âh kim bu âlem içre ben de şâdân olmadım

Derdime derman aradım bir ilâcın bulmadım

Geçti ömrüm gençliğime doymadım

Bir misâfir gibi geldim ben de mihmân olmadım

Sâbık Beyşehri müsellimi Hâcegân-ı

Dîvân-ı Hümayûn'dan Merhûm İsmail

Efendi rûhiçün fâtiha

fi 10 RE sene 1238⁴⁴

هو الباقى

اه كيم بو عالم ايچره بنده شادان اولدم

درديمه درمان ارادم بر علاجن بولدم

كجدى عمرم كنجلكمه طويمدم

بر مسافر كىي كلدن بنده مهمان اولدم

سابق بكشهرى مسلمى خواجهكان

ديوان همايوندن مرحوم اسماعيل

افندى رويچون فاتحه

سنه فى ١٠ ربيع الاول ١٢٣٨

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli gövdenin üzerinde, ön cephesi pahlanmış uzunca bir boyun bölümünün üzerine kavuk şeklinde başlık

⁴² İ. H. Konyalı'nın gördüğü 1853 yılına ait bir vakfiyeden anlaşıldığına göre, Beyşehir Kazası eski mütesellimi Divan-ı Hümayûn Hâceganından Ali oğlu İsmail Efendi'nin Hacı Armağan Mahallesi'nde Köprübaşına yaptırdığı 9 odalı medresenin daha evvel harap olduğu, İsmail oğlu Mehmet Ağa adında bir kişinin bu medreseye üç oda daha ilave ederek tamir ettirdiği, müderrisi ve talebesinin maaşlarını karşılamak içinde 1500 kuruş vakfettiği anlaşılmaktadır. Vakfiyeye göre Mehmet Ağa Seydişehirli Seyyid Süleyman'ın medrese vakfına mütevellî olmasını istemiştir. Buna göre mütevellîye senede 9, müderrise 30 ve her talebeye senelik bezir parası olarak 10'ar kuruştan 120 kuruş verilecektir. Tamire muhtaç oldukça medrese tamir ettirilecek artan para anaparaya ilave edilecektir. Konyalı, 1991: 43-45.

⁴³ Hem Yavuz hem de Akyurt, bu taşın caminin kuzey kapısının sol tarafında bulunan Eşrefoğlu Mezarlığı'nda iken; bu alanın yola dönüştürülmesi ile türbeye taşındığı belirtmektedirler (Yavuz, 1934: 56; Akyurt, 1940: 126).

⁴⁴ Akyurt, vefat tarihini Rebiülahir 1238; Konyalı ise 10 Rebiülahir 1230 okumuş ve 1814 yılına tarihlendirmiştir (Akyurt, 1940: 128; Konyalı, 1991: 287). Ancak vefat tarihinin doğrusu 10 Rebiülevvel 1238 / 25 Kasım 1822'dir.

yerleştirilmiştir. Dikey şeritli kavuğun üzerine sarılan sarık yanlara doğru fazla şişirilmeden, başlığın yarısını geçecek kadar sarılmıştır. Alt kısımda ise yay şeklinde küçük bir boşluk bırakılmıştır. Sarık dilimlerinin arasında sol alttan sağ üste doğru çaprazlama uzanan iki sırma şeridi yer almaktadır. Baş taşının gövdeye göre daha ince olarak biçimlendirilmiş kök kısmına, içbükey ve dışbükey olarak verilmiş kademelerle geçilmiştir. Sülüs hatlı metin bölümünü oluşturan her satır ayrı ayrı çerçeve içerisine alınmıştır. Serlevha düzgün olmayan dikdörtgen bir kartuş içerisinde, tarihin yer aldığı satır ise alt kısmı sivri kemer şeklinde sonlanan eliptik bir kartuş içerisinde işlenmiştir.

Başlık haricinde sade olarak hazırlanan taşın ilk dört mısırâsı, arûzun remel bahrinin fâilâtün/fâilâtün/fâilâtün/fâilün vezniyle yazılmıştır.

Katalog No: E-18

Kime Ait Olduğu: İbrahim Bey

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi⁴⁵

Tarihi: Gurre-i Muharrem 1253 / Nisan
Ayının başları 1837

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli,
erkek başlıklı (başlık kırık)⁴⁶

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 78x22x10 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Hüve'l-Bâkî⁴⁷

Bir gül-i gonca idim âh açılmadan

Soldum bâğ-ı cihânı terk

Edip cennet-i a'lâyı buldum

Beyşehir Mütesellimi Arab Muhammed⁴⁸ Bey'in

هو الباقي

بر کلی غنجه ایدم اه اچلمدن

سولدم باغ جهانی ترک

ایدوب جنت اعلائی بولدم

بکشهر متسلمی عرب محمد بکک

⁴⁵ Konyalı, taşın hangi mezarlıktan getirildiğinin bilinmediği yazmaktadır (Konyalı, 1991: 288).

⁴⁶ Konyalı, türbe içerisine gelişigüzel atıldığını belirttiği taşın ölçüsünü 96x22 olarak vermektedir (Konyalı, 1991: 287). Günümüzde 78x22x10 cm ölçülerinde olan taşın başlığının 1960'lı yıllardan sonra kırılmış olması muhtemeldir.

⁴⁷ Konyalı, *Hüve'l-Baki* ibaresine yer vermemiştir (Konyalı, 1991: 287).

⁴⁸ Konyalı, "Muhammed" kelimesi üzerinde "şedde" işareti olmasına rağmen "Mehmed" olarak okumuştur (Konyalı, 1991: 287).

*Mahdûmu merhûm İbrahim
Bey rûhiçün el-fâtiha
fi gurra M sene 1253*

مخدومی مرحوم ابراهيم
بك روحیچون الفاتحه
فی غره م سنه ۱۲۵۳

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli gövde ve bu gövdeye bir boyun bölümü ile bağlanan başlıktan oluşan baş taşı, boyun bölümümün gövde ile birleştiği alandan kırılmıştır⁴⁹. Baş taşının gövdeye göre daha ince olarak biçimlendirilmiş kök kısmına, içbükey ve dışbükey olarak verilmiş kademelerle geçilmiştir. Metin bölümünü oluşturan her satır ayrı ayrı yatay dikdörtgen çerçeveler içerisine alınmıştır. Serlevha ve tarih ifadesinin yer aldığı satırlar simetrik olarak düzenlenmiş yarım daire kemerler içerisinde verilmiştir.

Katalog No: E-9

Kime Ait Olduğu: Mahmud Şemseddin Efendi (Karaman)⁵⁰

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Mezar Tipi: -

Tarihi: 5 Ramazan 1304 / 28 Mayıs 1887

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (üst kısmı kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 32x18x5 cm

Yazı Türü: Talik

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

...

Mustafa Neşât Efendinin

Karaman'da medfûn bulunan

Mahdûmu Mahmûd Şemseddin Efendi

Rûhiçün Fâtiha

Fî 5 Ramazan sene 1304

...
مصطفى نشاط افنديك
قرمانده مدفون بولنان
مخدومی محمود شمس الدين افندی
روحیچون فاتحه
فی ۵ رمضان سنه ۱۳۰۴

⁴⁹ Türbe içerisinde gövdesinden kırılmış durumda çok sayıda başlık bulunmaktadır. Ancak bu başlıkları gövdeler ile eşleştirebilmek mümkün görünmemektedir.

⁵⁰ Konyalı, Emine Cemile Hanım'ın mezar taşı hakkında bilgi verirken; bir cümle ile Mustafa Neşat Efendi'nin Karaman'da medfun bulunan oğlunun mezar hakkında bilgi vermiştir. Ancak taşın ait olduğu kişinin adı ve ölüm tarihi hatalıdır. 1304/1886 yılında öldüğünü belirttiği Mehmed Şemseddin ifadesi Mahmud Şemseddin, 5 Ramazan 1304 / 28 Mayıs 1887 şeklinde olmalıdır (Konyalı, 1991: 292).

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşının üst kısmı kırık olduğu için tepelik ya da başlık konusunda kesin bir bilgi verilememektedir. Taş bir yuvaya yerleştirilmek üzere hazırlanmış kök bölümü, gövdeye göre daha ince olarak yapılmıştır. Zemin oyma tekniğinde hazırlanan metin bölümünün sadece alttaki son 4 satırı mevcuttur. Vefat tarihinin verildiği son satır eliptik bir kartuş içerisinde, hafif eğik olarak düzenlenen diğer satırlar ise ince şeritler içerisinde verilmiştir.

Katalog No: E-3

Kime Ait Olduğu: Bıyık-zâde Hacı Osman
Ağa

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi⁵¹

Tarihi: Rebî' u'l-âhir 1307 / Kasım-Aralık 1889

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 146x37x11 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Hüve'l-Bâkî

Gelip kabrim ziyâret eden ihvân

Edeler rûhuma Fâtiha ihsân

El-merhûm ve'l-mağfûr Konya'lu Hacı⁵²

Bıyık-zâde el-Hâc Osman

Ağanın ruhuna fatiha

Rebî' u'l-âhir sene 1307

هو الباقي

كلوب قبرم زيارت ايند اخوان

ايدله لر روحمه فاتحه احسان

المرحوم و المغفور قوينه لى حاجى

بيق زاده الحاج عثمان

اغانك روحنه فاتحه

ربيع الاخر سنه ١٣٠٧

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, aşağıdan yukarıya doğru genişlemekte ve iki yanda kademeli olarak daralan, içbükey kavisli bir boyun bölümünün ardından ulaşılan fes şeklindeki bir başlıkla

⁵¹ Konyalı 1960'lı yıllarda bu taşın Eşrefoğlu Camii'nin doğu duvarı önüne atılmış olduğunu belirtmektedir (Konyalı, 1991: 289). Ancak günümüzde Eşrefoğlu Türbesi içerisinde yer almaktadır.

⁵² Konyalı, eserinde 3. satırın sonunda yer alan "Hacı" kelimesini okumamıştır (Konyalı, 1991: 289).

sonlanmaktadır. Aziziye kalıplı fesin sol tarafında püskül yer almaktadır. Taş bir yuvaya oturtulmak için biçimlendirilmiş mezar taşının kök bölümü, gövdeye göre daha ince olarak yapılmıştır. Zemin oyma tekniğinde hazırlanan 7 satırlık metin bölümü, ince şeritlerle sınırlandırılmıştır. Serlevha ibaresi, boyun bölümünde üçgen şeklinde bir alana yerleştirilmiş, diğer satırlar ise gövdeyi kaplayacak şekilde istiflenmiştir. Baş taşı bütünüyle sade olarak hazırlanmıştır.

Bıyık-zâde Hacı Osman Ağa'nın mezar taşında bulunan şiir, arûzun hezec bahrinin mefâ'îlün/mefâ'îlün/fe'ûlün vezniyle yazılmıştır.

Katalog No: E-26

Kime Ait Olduğu: Mahmud Şemseddin Efendi (Ürgüp)

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: 1306 / 1889

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, erkek başlıklı.

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 55x17x8 cm

Yazı Türü: Talik

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Ah mine'l-meot

Gödenne Kasabası eşrâfından

Şükrü Efendi hafidi Mustafa

Neşat Efendinin Ürgüp'de

Medfûn bulunan mahdûmu

Mahmûd Şemseddin Efendi ruhuna

Fatiha sene 1306⁵³

اه من الموت

كودنه قصبه سی اشرفندن

شکری افندی حفیدی مصطفی

نشاط افندی نیک اورکوبده

مدفون بولنان مخدومی

محمود شمس الدین افندی روحنه

فاتحه سنه ۱۳۰۶

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli gövdenin üzerinde, kısa bir boyun bölümü ile geçilen başlık yerleştirilmiştir. Fes biçimli bir iç başlık üzerine enli sarık dilimlerinin çapraz olarak sarılması ile oluşturulan başlığın

⁵³ Mustafa Neşat'ın Ürgüp'de medfun bulunan oğlu Mahmud Şemseddin'in vefat tarihi Konyalı tarafından hatalı olarak 1300/1882 şeklinde verilmiştir (Konyalı, 1991: 292).

alt kısmı şişkin, üst kısmı dar olarak hazırlanmıştır. Baş taşının gövdeye göre daha ince olarak biçimlendirilmiş kök kısmına geçişte gövde köşeleri dışbükey olarak pahlanmıştır. Talik hatlı metin bölümünü oluşturan her satır ayrı ayrı çerçeve içerisine alınmıştır. Serlevha ve vefat tarihinin verildiği son satır, düzgün olmayan eliptik çerçeveler içerisinde yer almaktadır.

Katalog No: YT-4

Kime Ait Olduğu: Emine Cemile Hanım

Yeri: Yarım Türbe⁵⁴

Tarihi: 2 Zi'l-ka'de 1306 / 30 Haziran 1889⁵⁵

Türü: Kadın Mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Yatay dikdörtgen gövdeli, (üstü kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 131x48x8 cm

Yazı Türü: Talik

Dili: Arapça-Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

*Âh mine'l-mevt*⁵⁶

Akseki Kazasında Gödene

Kasabası eşrâfından Mütesellim

Şükrü Efendi-zâde

Şemseddin Efendi

Mahdûmu Mustafa Neşat

Efendinin halîle-i muhteremesi

Emine Cemile Hanım

*İbnete Muhammed*⁵⁷ *Ârif*

Efendi rûhiçün rızâen lillâhi'l-Fâtiha

fi 2 Zi'l-ka'de sene 1306

آه من الموت

اقسكى قضا سنده كودنه

قصبه سى اشرفندن متسلم

شكرى افندى زاده

شمس الدين افندى

مخدومى مصطفى نشاط

افنديك حليله محترمه سى

امينه جميله خانم ابنت محمد عارف

افندى روحچون رضاء الله الفاتحه

فى سنه ١٣٠٦

ذى القعدة

⁵⁴ Konyalı, taşın hangi mezarlıktan getirildiğinin bilinmediği yazmaktadır (Konyalı, 1991: 288).

⁵⁵ Konyalı Hicri gün, ay, yıl bilgisini vermesine rağmen, Miladi tarihi sadece yıl olarak vermiştir. Verdiği 1888 tarihi ise hatalıdır (Konyalı, 1991: 292).

⁵⁶ Konyalı, "Âh mine'l-Mevt" ibaresini okumamıştır (Konyalı, 1991: 292).

⁵⁷ Konyalı, "Muhammed" kelimesi üzerinde "şedde" işareti olmasına rağmen "Mehmed" olarak okumuştur (Konyalı, 1991: 292).

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, lale-kadeh şeklinde biçimlendirilmiş bir gövde ve bu gövdeye bitişik tepelik ya da başlıktan oluşmaktadır. Ancak üst kısım kırık olduğu için tepelik ya da başlık konusunda bir bilgi bulunmamaktadır. Kök bölümünün üzerinde yukarıya doğru içbükey olarak daralan bir kaide ve kaidenin üzerinde önce yanlara doğru şişkin daha sonra ise hafifçe daralarak devam eden taşın, yan kısımları kıvrık yapraklar şeklinde biçimlendirilmiştir. Boyun bölümünün hemen altında bir kolye gibi girland motifi işlenmiştir. Girlandın üzerindeki eliptik çerçeve içerisindeki serlevha ile başlayan metin bölümü, ince şeritlerle sınırlandırılmış, hafif eğik olarak satırlarla devam etmektedir.

Katalog No: YT-5 / YT-13⁵⁸

Kime Ait Olduğu: Karagöz Hacı Mustafa Ağa

Yeri: Yarım Türbe⁵⁹

Tarihi: 20 Şaban 1320 / 22 Kasım 1902

Türü: Erkek Mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Yatay dikdörtgen gövdeli, erkek başlıklı (başlık kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 95+45x35x8 cm

Yazı Türü: Talik

Dili: Osmanlı Türkçesi

⁵⁸ Kırık haldeki mezar taşının iki parçası arazi çalışması esnasında YT-5 ve YT-13 olarak kodlanmıştır. Daha sonra biçim ve süsleme özellikleri dikkate alınarak bu iki parçanın aynı taş a ait olduğu anlaşılmıştır.

⁵⁹ Konyalı, taşın nereden getirildiğinin bilinmediği yazmaktadır (Konyalı, 1991: 298).

Kitabe Metni:

Hüve'l-Bâkî 20 Şa'ban Sene 1320
Gurbet elde rihlet etdim hasretdir evlâd-ı iyâl
Cürm-i isyânımla geldim afo kıl yâ Ze'l-celâl
Ben günahkârım müriüvet eylemek lâyük sana
Rahmetin bahrine gelmez yâ Rahîm aslâ zevâl
Hubb-i dünyâ nefs-i emmâre bizi aldatmada
Kimseye bâkî değildir bu fenâ zill u hayâl
Bir maîşetten ibâret çektiğim tûl-i emel
Taşına bir hoş nazar kıl anla hâlîm ibret al
Aldatıp dünyâ bana çektiirdi kahr-ı gurbeti
İrcü emri erişti kalmadı hiç kıl ü kâl

...

Akseki kazasının Gürün Karyeli
Karagöz Hacı Mustafa Ağanın
Ruhuna Fatihâ

هو الباقي ٢٠ شعبان سنة ١٣٢٠
 غربت الده رحلت ايتدم حسرتدر اولاد عيال
 جرم عصيانمله كلدم عفو قيل يا ذا الجلال
 بن گناهكارم مروت ايلمك لايق سكا
 رحمتك بحرینه كلمز يا رحيم اصلا زوال
 حب دنيا نفس اماره بزی الداتمه ده
 كمسيه باقى دكلدر بو فنا ظل و خيال
 بر معيشتدن عبارت چكديكم طول امل
 طاشمه بر خوش نظر قيل اكله حالم عبرت ال
 الدادوب دنيا بكا چكديردى قهر غربتى
 ارجعى امرى ارشدى قالمدى هيچ قيل و قال
 ...

اقسكى قضااسنك كرين قريه لى
 قره كوز حاجى مصطفى اغانك
 روحنه فاتحه

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşı, omuz bölümü pahlanmış bir gövde ve bu gövdeye ince bir boyun bölümü ile bağlanan başlıktan oluşmaktadır. Ancak başlık günümüze ulaşmazken, taşın alt bölümü de kırıktır⁶⁰. Bu nedenle kime ait olduğu bilinmemektedir. Satırlar ikili olarak düzenlenmiş çerçeveler içerisinde verilmiştir. Aruzun Remel bahrinin fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün vezniyle yazılmıştır.

Katalog No: YT-9

Kime Ait Olduğu: Şefika isimli bir bayan

Yeri: Yarım Türbesi

Tarihi: 26 Temmuz 1926

Türü: Kadın Mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 33x28x5 cm

Yazı Türü: Talik

⁶⁰ Kırık haldeki mezar taşının iki parçası arazi çalışması esnasında YT-5 ve YT-13 olarak kodlanmıştır. Daha sonra biçim ve yazı özellikleri dikkate alınarak bu iki parçanın aynı taşta ait olduğu anlaşılmıştır.

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

...

Şefika ruhuna Fâtiha

26 Temmuz 1926 (?)

...

شفيقه روحنه فاتحه

٢٦ تموز ١٩٢٦

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli baş taşının sadece alttan iki satırı günümüze ulaşabilmiştir. Tüf alaşımli taş, büyük oranda tahrip olmuş tarih satırı kısmen okunabilmektedir.

Katalog No: E-19

Kime Ait Olduğu Bilinmemektedir.

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey

Türbesi

Tarihi: -

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi kare yatay kesitli, erkek başlıklı

Malzeme ve Teknik: Mermer/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 112x15x15 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi-Arapça

Kitabe Metni:

*Her kim kabirde rûhuma duâ ede Allah
ona rahmet ede*

Küllü nefsin zâikatü'l- mevt

İntekale'l-merhûm min dâri'l-gurûr ve

min dâri'l-cefâ ilâ dâri's-safâ

*Allâhümme'ğfir sâhibe'l-kabr, âh mine'l-
mevt, düşman elinden öldü.*

هر کیم قبرده روحمه دعا ایده الله اوکا رحمت ایده
کل نفس دائقة الموت
انتقل المرحوم من دار الغرور و من دار الجفا الی دار
الصفاء
اللهم اغفر صاحب القبر اه من الموت دوشمان النندن
اولدی

Tanım ve Kompozisyon: Kare biçimli ince uzun gövdenin üst köşeleri pahlanarak geçilen silindirik biçimli boyun bölümünün üzerinde bir külah çevresine sarılmış çapraz sarık dilimlerinden oluşan başlığa yer verilmiştir. Taşın toprak altında kalan kök bölümü kabaca biçimlendirilmiştir. 4 satırlık

sülüs hatlı metin bölümü, gövdenin dört cephesindeki düşey dikdörtgen biçimli alanlara yukarıdan aşağıya doğru yoğun bir istifle yerleştirilmiştir. Metin bölümünde mezarda yatan kişi ve vefat tarihi konusunda bilgi verilmemiştir. Bu durum baş ve ayak taşının bir bütün olarak ele alınması, birinde dua kalıpları, diğerinde kimlik bilgileri verilmesinden kaynaklanmış olmalıdır. Ancak diğer taş ne yazık ki tespit edilememiştir. Kur'ân-ı Kerîm'den bir ayetin de yer aldığı metin bölümünün günümüz Türkçesi şu şekildedir:

Her kim kabirde rûhuma duâ ede Allah ona rahmet ede

Her nefs ölümü tadacaktır⁶¹.

Merhum, aldanma ve cefâ dünyasından safâ dünyasına intikal etti.

Allah'ım, bu kabir sahibine mağfiret et, ah ölümünden, düşman elinden öldü.

Katalog No: E-11

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Silindirik gövdeli, başlıksız, kürevî tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 78x19x13 cm

Yazı Türü: -

Tanım ve Kompozisyon: Silindirik gövdeli mezar taşının gövdesinde, metin bölümünün yazılabilmesi için düz bir yüzey oluşturulmuştur. İstiridye motifi ile sonlanan kitabeliğin üzerinde bir yaprak motifine yer verilmiştir. Metin bölümü işlenmeden bırakılmıştır.

⁶¹ Âl-i İmrân Sûresi, 3/185.

Katalog No: E-23

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Ayak Taşı: Yatay dikdörtgen gövdeli, başlıksız, üçgen tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş

Ölçüsü:

- Ayak Taşı: 155x19-29x7 cm

Yazı Türü: -

Tanım ve Kompozisyon: Aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli ayak taşı üçgen bir tepelikle sonlanmaktadır. Yüzeyinde herhangi bir işleme bulunmayan taş, sadedir.

Katalog No: YT-6 / E-16⁶²

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Yarım Türbe

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Ayak Taşı: Yatay dikdörtgen kesitli, başlıksız, dilimli kemer tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş / Zemin oyma

Ölçüsü:

- Ayak Taşı: 98x30-36x10 cm / 102x28x10 cm

Yazı Türü: -

Tanım ve Kompozisyon: Aşağıdan yukarıya doğru hafifçe genişleyen düşey dikdörtgen biçimli ayak taşı, iki parça halinde günümüze ulaşmıştır. Dilimli kemer şeklinde bir tepelikle sonlanan taşın yüzeyinde vazodan çıkan gül dalları işlenmiştir. Çift kulplu geniş ağızlı vazo, kaidesinin olduğu bölümden kırılmıştır.

⁶² Kırık haldeki mezar taşının iki parçası arazi çalışması esnasında YT-6 ve E-16 olarak kodlanmıştır. Daha sonra biçim ve süsleme özellikleri dikkate alınarak bu iki parçanın aynı taş a ait olduğu anlaşılmıştır.

Katalog No: E-10

Kime Ait Olduğu: Ali Çelebi oğlu Veyis Bey

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: Erkek

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi kare yatay kesitli, (üst kısmı kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş / Kazıma tekniği

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 31x12x12 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Merhum

Ali Çelebi

Oğlu

Veyis Bey

مرحوم

علی چلبی

اوغلی

ویس بک

Tanım ve Kompozisyon: Kare şeklinde bir gövdeye sahip olan baş taşı hem alt hem de üst kısımdan kırıktır. Taşın her cephesinde kazıma tekniğinde verilmiş yazıların alt kısmında ucu aşağı bakar vaziyette birer palmet motifi işlenmiştir.

Katalog No: E-51

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü:

Formu:

- Baş Taşı:

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 54x40x8 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Farsça

Kitabe Metni:

Çeşîd zi-şerbet-i âyât-ı men aleyhâ fân

Ey ki netevânî şenûd tû nâm-ı merâ

Reved be-nûr-i hod câm-ı la'l-i merâ

Be-dâğ-ı hicrân be-tesellâ-yı hûrân

Kahr telhî-i zehr şod hâk şevod ...

Mahirâne o zi-câm-ı cihân cur'a çeşîd

چشید ز شربت ایات من علیها فان

ای که نتوانی شنید تو نام مرا

رود به نور خود جام لعل مرا

به داغ هجران به تسلای حوران

قهر تلخی زهر شد خاک شود ...

ماهرانه او ز جام جهان جرعه چشید

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli taşın, tepelik bölümü ve üçüncü satırın alt kısmı kırıktır. Tepelikte simetrik düzende verilmiş

kıvrıklal ve rumiler görülmektedir. İki cepheli taşın, her cephesinde üçer satır görülmektedir.

Metnin günümüz Türkçesi şu şekildedir:

*Herşey fanidir, ayetinin şerbetini tattı
Ey benim adımlı duymayan sen
Onun nûruyla benim canım gider*

*Ayrılık yarastıyla, hurilerin tesellisiyle
Kahır, zehir acılığı oldu, toprak olur ...
O dünya kadehinden ustalıkla bir yudum içti*

Katalog No: E-38

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, dilimli kemer tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 29x24x6 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Farsça

Kitabe Metni:

Ber dâr ser ez-hâk ki hûn şod cigerem

Tâ bâr-i diger seyr be-rûyet nigerem

...

بر دار سر از خاک که خون شد جگرم
تا بار دگر سیر برویت نگرم

...

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli taşın, tepelik bölümü ve üçüncü satırın ortasından itibaren alt kısmı yoktur. İki satırı okunabilen metnin günümüz Türkçesi ile yazılışı şöyledir:

*Başımı topraktan kaldır, zira kan oldu ciğerim
Kaldır da bir kez daha yüzünü göreyim*

Katalog No: E-48

Kime Ait Olduğu: Yunus Bey'in hanımı

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 45x38x10 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

El-merhûme, es-sâide, eş-şehîde

Hatun-ı Yunus Bey binti Hasan Dede

...

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının üst ve alt kısmı kırıktır. Metin bölümünün yalnızca ilk iki satırı görülmektedir. Tepelikte kırıkdal ve rumiler görülmektedir.

المرحومه السعيدة الشهيده
خاتون يونس بك بنت حسن دده

...

Katalog No: YT-8

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Yarım Türbe

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Mermer/Zemin oyma-Motif oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 74x38x16 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Farsça

Kitabe Metni:

*Habbezâ ey sutûde şâh devrân ez-cân âmedî
meğer be-cihân nakş-ı tû reşk be-karâr şod.*

حیذا ای ستوده شاه دوران از جان آمدی مگر
بجهان نقش تو رشک بقرار شد

Tanım ve Kompozisyon: Mihrabiyeli mezar taşının sadece küçük bir kısmı sağlam olarak günümüze gelebilmiştir. Yanda zar başlıkla sonlanan burmalı sütunce ile sınırlandırılmış, düz bir yüzey halindeki nişin içerisi kıvrık dal ve rumi motifleri ile süslenmiştir. Dilimli palmet şeklinde sonlanan bu süslemenin üzerinde yatay ve dikey eksenle verilmiş çizgilerden oluşan geometrik kompozisyonlardan oluşturulmuş köşelikler görülmektedir. Mukarnaslarla kademelendirilmiş kavsaranın yanlarında kemer köşeliklerinde de nişin içerisinde olduğu gibi kıvrık dal ve rumi kompozisyonları yer almaktadır. Mihrabiye'nin alınlığında bir yazı kuşağı kısmen görülebilmektedir. Mihrabiye'nin sağında mukarnas sıralarının üzerinden başlayan kıvrık dallı bir kuşak dolaşmakta ve mihrabiye'yi kuşatmaktadır. Eğik eksenle verilmiş olan bu kuşağın üzerinde bir yazı kuşağı bulunmaktadır. Az bir bölümü bulunan metnin günümüz Türkçesi anlamı şöyledir:

Ne mutlu sana, ey övülmüş şah! Sen döneme can oldun ama cihan senin nakşını kıskandı.

Katalog No: E-41

Kime Ait Olduğu: Hacı İbrahim

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: Erkek mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, dilimli kemer tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş / Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 43x21x5 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Vefat

el-merhum

...

Hacı İbrahim

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli taşın, alt kısmı yoktur. Çift taraflı mezar taşının bir cephesinde dua, diğer cephesinde ise isim bilgisi yer almaktadır.

Katalog No: E-40

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Yarım Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, başlıksız, dilimli kemer tepelikli

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 32x32x5 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: Arapça

Kitabe Metni:

Teğammede'llâhü

تغمده الله

Tanım ve Kompozisyon: Dilimli kemerle sonlanan mezar taşının, alınlıktan aşağısı yoktur. Alınlıkta stilize palmet motifinin altından itibaren metin bölümü başlamaktadır. Taşın sol kısmında zar şeklinde sütun başlığı ve burmalı

sütuncenin az bir bölümü görülebilmektedir. Sadece tek satırı okunabilen metnin günümüz Türkçesi şöyledir:

Allah onu (rahmetiyle) бүürsün.

Katalog No: E-47

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 32x30x7 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: -

Kitabe Metni:

...

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının üst ve alt kısmı kırıktır. Metin bölümü okunamamaktadır.

Katalog No: E-50

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 23x12x8 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: -

Kitabe Metni:

...

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen biçimli taşın, çok az bir kısmı günümüze ulaşabilmiştir. Metin bölümü okunamamaktadır.

Katalog No: YT-11

Kime Ait Olduğu: -

Yeri: Yarım Türbesi

Tarihi: -

Türü: -

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş/Zemin

oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 33x34x7 cm

Yazı Türü: Sülüs

Dili: -

Kitabe Metni:

Şehid (?) ...

شہد؟

Tanım ve Kompozisyon: Sadece sağ alt bölümü günümüze ulaşabilen mezar taşının, yanlarında burmalı sütunları bulunmaktadır. Metin bölümünden sadece bir kelime okunabilmektedir.

Katalog No: E-42

Kime Ait Olduğu: Şükrü Efendinin

torunu

Yeri: Eşrefoğlu Süleyman Bey Türbesi

Tarihi: -

Türü: Erkek mezarı

Formu:

- Baş Taşı: Gövdesi dikdörtgen yatay kesitli, (kırık)

Malzeme ve Teknik: Taş / Zemin oyma

Ölçüsü:

- Baş Taşı: 13x17x5 cm

Yazı Türü: Talik

Dili: Osmanlı Türkçesi

Kitabe Metni:

Ah mine'l-meot

اه من الموت

Gödenek Kasabası eşrafından
Şükürü Efendi hafidi

كودنه قصبه سى اشراقندن
شكرى افندى حفيدى

...

...

Tanım ve Kompozisyon: Düşey dikdörtgen gövdeli mezar taşının üst ve alt kısmı kırıktır. Metin bölümünün yalnızca ilk üç satırı görülmektedir.

3. Değerlendirme:

Katalog içerisinde yer verilen 32 mezar taşından 2 tanesi aynı mezarın baş ve ayak taşı olan toplam 21 mezar taşı büyük oranda sağlam olarak günümüze ulaşmış durumdadır⁶³. Bu mezar taşlarından 2 tanesi yazısız baş taşı⁶⁴, 1'i ise ayak taşıdır⁶⁵. Üzerinde yazılar bulunan 1 örnek⁶⁶, ayak taşı olup isim ve kimlik bilgisinin yer aldığı baş taşı bulunmamaktadır. Söz konusu taşta dua bölümleri okunmakta, ancak kimlik bilgisi ve vefat tarihi ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamaktadır. Büyük oranda kırık, eksik ya da okunamayan parçalar halindeki 11 mezar taşının çoğunda kimlik ve tarih bilgisine ulaşılamamaktadır⁶⁷. Bu durumdaki taşların bazılarında ise isim ve tarih bilgileri kısmen okunabilmektedir.

3.1. Mezar Tipleri:

Çalışma kapsamında ele alınan mezar taşları, özgün yerlerinden sökülerek Eşrefoğlu Külliyesine getirildiği için mezar tipleri kesin olarak bilinmemektedir. Mezar taşlarının köklerinden ve biçim özelliklerinden yola çıkılarak mezar tipleri hakkında kesin bir yargıya varmanın sağlıklı bir sonuç doğurmayacağı düşünülmüş ve bu nedenle bu konuda herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır⁶⁸.

3.2. Malzeme ve Teknik:

⁶³ İncelenen iki türbe içerisinde kataloga dâhil etmediğimiz çoğu kırık halde çeşitli mezar taşı parçaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında 2 ayrı mezara ait kapak taşları, 2 ayrı sandık mezara ait yan taşları, süslemeli gövdeli olduğu anlaşılan 1 mezar taşının kaidesi, yüzeyi kırık ve rumilerle dolgulanmış palmet dilimli 1 tepelik, 6 tane mezar taşı başlığı ve 3 ayrı mezara ait ayak taşları da bulunmaktadır. Bütünüyle günümüze ulaşamayan ayak taşlarından bir tanesinde selvi ağacı, birisinde hurma ağacı ve bir diğerinde de kurdele ile bağlanmış bahar dalları görülmektedir. Söz konusu bu taşlardan yola çıkılarak herhangi bir değerlendirme yapma imkânı bulunmamaktadır.

⁶⁴ E-11, E-23.

⁶⁵ YT-6.

⁶⁶ E-19.

⁶⁷ Bu konuda 3 örnek istisnadır (E-41, E-42, E-48).

⁶⁸ Mezar taşlarının kök özellikleri incelendiğinde gövdeye göre daha ince olarak biçimlendirilen köklere sahip taşların toprak mezar için yapılmadığı söylenebilir. Ancak bu tarz taşların çerçevesiz mezar, kapak taşlı mezar ya da sandık mezarlar için yapılmış olmaları mümkündür. Bu nedenle bu konuda kesin bir yargıya ulaşmak çok zordur.

İncelenen mezar taşlarının tamamı tek parça olarak çeşitli kalitedeki yöresel taş malzeme kullanılarak hazırlanmıştır. YT-9 nolu mezar taşı, tuf alaşımli bir taştan, mihrabiyeli olarak hazırlanan mezar taşı ise mermer malzemedendir (YT-8). Metin bölümleri zeminin boşaltılarak harflerin kabartma olarak görülmesini sağlayan zemin oyma tekniği ile işlenmiştir. 2 mezar taşında metnin, kesici-delici bir alet yardımı ile taşın yüzeyine işlendiği motif oyma tekniği kullanılmıştır (E-10, YT-8).

3.3. Mezar Taşı Tipleri:

Mezar taşlarının büyük bir çoğunluğunda gövde yatay kesitinin dikdörtgen olarak tercih edildiği görülmektedir. Ancak 3 mezar taşında kare (E-10, E-19⁶⁹, E-44) ve 1 mezar taşında ise yuvarlak/silindirik (E-11) gövde kullanılmıştır. Silindirik gövdeli mezar taşının bir cephesi pahlanarak kitabe için hazırlanmış, ancak kitabe yazılmadan bırakılmıştır. 8 mezar taşı, erkek başlıklı olarak biçimlendirilmiş, (E-3, E-14, E-15, E-19, E-26, E-18, E-37, YT-5), ancak bu taşlardan 3 tanesinin başlığı kırılmıştır⁷⁰ (E-18, E-37, YT-5). Üçgen tepelikli 2 (E-8, E-23), sivri kemer tepelikli 1 (E-4), dilimli kemer tepelikli 2 (E-40, YT-6) mezar taşı bulunmaktadır. Silindirik gövdeli mezar taşı ucu sivri bir küre şeklinde sonlanırken (E-11), parçalar halinde günümüze ulaşan mezar taşlarının tepelik ya da başlıkları ile ilgili kesin bir yargıya varılamamaktadır⁷¹. YT-8 örneğinde görülen mihrabiyeli mezar taşı⁷² ile ilgili benzer örnekler Bursa mezarlıklarında da oldukça yaygındır⁷³.

3.4. Başlık Tipleri:

8 tane erkek başlıklı mezar taşından 5 tanesi bütünüyle sağlam halde günümüze ulaşmıştır. Bu başlıklardan 2'si kavuk (E-14, E-15), 1'i burmalı sarık

⁶⁹ Prizmal gövdeli, sarıklı şahide olarak da tanımlanan bu mezar taşı tipinde prizmal gövdenin üzerinde silindirik bir boyun ve sarık şeklinde başlık görülmektedir (Karaçağ, 1994: 168). Benzer örnekler için bkz. Erdemir, 2009: 119, 123, 129.

⁷⁰ Eşrefoğlu Süleyman Bey'in Türbesi içerisinde çok sayıda mezar taşı başlığı bulunmaktadır. Hangi mezar taşına ait oldukları kesin olarak tespit edilemeyen bu başlıklar arasında burmalı ya da daha sade sarıklı olanlar, üst düzey devlet görevlilerinin kullandıkları Kallavi olarak tanımlanan başlıklar ile Mahmudî fes türü gibi çok geniş bir yelpazede farklı başlık tipleri dikkat çekmektedir.

⁷¹ Kırık halde günümüze ulaşan 4 mezar taşı, mevcut biçim özelliklerine göre dilimli tepelikli olarak tanımlanabilir (E-38, E-41, E-50, E-51). İlgin Dediği Sultan Haziresi'nde dilimli palmet olarak da tanımlanan dilimli tepelikli mezar taşlarının incelediğimiz örneklere benzer şekilde biçimlendirildiği görülmektedir (Çaycı-Ürekli, 2003: 380).

⁷² Mezar taşlarında mihrap motifinin sembolik anlamları için bk. Çaycı-Ürekli, 2003: 380-381.

⁷³ Hoca Alizâde Camii Haziresi'nde Hoca Ahmed Çelebi'nin Nisan 1537, Mihraban bint Abdullah'ın Mayıs 1540 ve Veled-i Veziri (Üç Kurnalı) Camii Haziresinde Kemal bin Resul'ün mezar taşları mihrabiyeli olarak yapılmışlardır (Nermutlu-Öcalan, 2011: 202, 205, 222).

(E-19), 1'i sarıklı fes (E-26) ve 1'i de festir (E-3). Kadın başlıklı mezar taşı bulunmamaktadır.

1818-22 yıllarına tarihlenen 2 örnekte kullanılan kavukların üzerine sarılan sarık, yanlara doğru fazla şişirilmeden, başlığın yarısına kadar sarılmıştır (E-14, E-15). Alt kısımda ise yay şeklinde bir boşluk bırakılmıştır. E-15 örneğinde iç başlık biraz daha kısa tutulmuştur. Sarık dilimlerinin arasında E-14 örneğinde biri sol alttan hafif çaprazlama olarak sağ üste, biri de sağ tarafa doğru uzanan iki ayrı sırma şeridi görülmektedir. E-15'de ise ikili sırma şeridi sol alttan sağ üste doğru uzanmaktadır. Laquer bu tarz kavukları, F-V olarak sınıflandırmakta ve değerlendirmeye aldığı kavuklardan 287 tanesinin, yani toplamda beşte birinden fazlasının bu tipte olduğunu belirtmektedir⁷⁴. Çal-İltar, bu kavuk tipini K6 olarak tasnif etmişlerdir⁷⁵. Laquer, İstanbul'da 1760-1832 yılları arasında bu başlık tipinin kullanıldığı mezar taşlarının büyük bölümünün çeşitli payelerden hizmetliler ve daha alt ve orta dereceli sivil ve askerlere ait olduğunu yazmaktadır⁷⁶. Çubuklu başlıklı, kısa sarıklı kavuk olarak da tanımlanan başlığın Eyüp'te 22⁷⁷, Çarşamba Kurdahmetli Köyü Mezarlığı'nda 5⁷⁸, Kastamonu Atabey Gazi Cami ve Haziresi'nde 4⁷⁹, Konya'da 1⁸⁰ örneğine rastlanmaktadır.

Tarihi bilinmeyen E-19 örneğinde görülen burmalı sarık, külah şeklinde tepe kısmı sivri bir iç başlığın yuvarlak sarık dilimleri ile çapraz olarak sarılması ile oluşturulmuştur⁸¹. Laquer XVIII. yüzyılın başlarından XIX. yüzyılın ortalarına kadarki zaman diliminde görüldüğünü belirttiği başlığı, E-IV tipi olarak sınıflandırmakta ve kesin bir meslek grubu tanımlaması yapılamayacağını yazmaktadır⁸². Çal-İltar tarafından S8⁸³ olarak tanımlanan tiplerle benzer şekildeki başlığın sarık dilimleri yuvarlak hatlı ve oldukça kalın

⁷⁴ Laquer, 1997: 151.

⁷⁵ Çal-İltar, 2011: 30.

⁷⁶ Laquer, 1997: 152. Çal-İltar da ele aldıkları K6 tipi kavuklu mezar taşlarında geçen meslek isimlerinin Laquer'le uyumlu olduğunu belirtmektedirler (Çal-İltar, 2011: 30).

⁷⁷ Çal, 2000: 210.

⁷⁸ Sarıklı başlık türleri içerisinde ele alınan bu başlıklar, çubuklu başlıklı sarıklı kavuk olarak tanımlanmıştır. Gün-Nefes, 2011: 150; Kat. No: 2, 4, 6, 8, 10.

⁷⁹ Çalışmada bu başlık tipi erkek başlıkları içerisinde 3. Tip olarak tanımlanmaktadır. Bkz. Çal-Çal, 2008: 18-19.

⁸⁰ Kara-Danışık, 2005: 42-43; Fotoğraf No: 2e.

⁸¹ Bursa Zeyniler Camii Haziresi'nde bir mezar taşı ve Eskici Mehmed Dede Haziresi'nde Abdi bin Receb'in 1710 tarihli mezar taşı kare kesitli gövdeli ve benzer başlıklı olarak biçimlendirilmiştir (Nermutlu-Öcalan, 2011: 55, 225).

⁸² Laquer, 1997: 147-149.

⁸³ Çal-İltar- 2011: 26.

olarak verilmiştir. Bu tip başlığın, Şebinkarahisar'da 1764-1803 arasına tarihlenen 4 örneği tespit edilmiştir⁸⁴.

E-26 nolu örnek, fes şeklindeki iç başlığın enli sarık dilimleri ile kademeli olarak sarılması ve alt kısmının da oval olarak verilmesi ile oluşturulmuştur. Çal-İltar tarafından S13 olarak adlandırılan sarık tipine benzemektedir⁸⁵. Samsun Merkez Kökçüoğlu Mezarlığı'nda Samsun Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi'nin Kasım 1864⁸⁶ ve Yalova'nın Altınova İlçesinde Köseoğlu Osman Ağa'nın 1847-48 tarihli⁸⁷ mezar taşlarında aynı tip başlığa rastlanılmaktadır.

E-3 nolu örnekte görülen *Aziziye kalıplı fes*⁸⁸, Laquer tarafından X-3, Çal tarafından ise F2 olarak sınıflandırılmaktadır⁸⁹. Bu tip feslerde alt çap, üst çapa göre oldukça geniş olup, genellikle sağ ya da sol tarafta bir püskül yer almaktadır⁹⁰. Bu fes tipi, XIX. yüzyılın ortalarından Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar bütün halk katmanları arasında en yaygın tür olmuştur⁹¹. Kastamonu Honsa Camii Haziresi'ndeki fes tipli 3 başlıktan 1 tanesi Aziziye kalıplıdır⁹². Samsun Merkez Kökçüoğlu Mezarlığı'nda Kel Onbaşı-zade Mehmed Efendi'nin 1878 tarihli⁹³ ve Yalova'nın Altınova İlçesinde Köseoğlu Mehmed Ağa'nın 1847-1848 tarihli⁹⁴ mezar taşları da Aziziye kalıplı fesle sonlanmaktadır.

3.5. Mezar Taşı Ölçüleri:

İncelenen mezar taşlarının tamamı özgün yerlerinden söküldükleri için kök kısımlarının ölçülerini de öğrenmek mümkündür. Kök kısımları bulunan mezar taşlarında köklerin 10-50 cm arasında değiştiği görülmektedir. Tam olarak günümüze ulaşan 8 mezar taşının boyları 55-165 cm arasında değişmektedir. Genişlik 15-55 cm arasında, kalınlık ise 7-15 cm arasındadır.

2.6. Süsleme:

Süslemeye ilişkin motifler baş taşlarında alınlık ve başlıklarda, ayak taşlarında ise alınlık ve gövdede toplanmaktadır. İstiridye kabuğuna benzer şekilde biçimlendirilen yarım çiçek motifi, geometrik süsleme ile bitkisel

⁸⁴ Çal-İltar- 2011: 26.

⁸⁵ Çal-İltar- 2011: 27.

⁸⁶ Nefes, 2007: 240; Resim 1.

⁸⁷ Şeyban, 2010: 192-193.

⁸⁸ Aziziye tipi fes, Tanzimat sonrasında yaygın olarak kullanılan bir başlık türüdür (Barışta, 2002: 1309-1313).

⁸⁹ Laquer, 1997: 1578; Çal-İltar, 2011: 32.

⁹⁰ Bursa Emirsultan Mezarlığı ve çeşitli hazirelerdeki çok sayıda mezar taşında, Aziziye kalıplı fes görülmektedir (Nermutlu-Öcalan, 2011; Nermutlu-Öcalan, 2012).

⁹¹ Laquer, 1997: 157.

⁹² Yeni, 2013: 603.

⁹³ Nefes, 2007: 241; Resim 3.

⁹⁴ Şeyban, 2010: 193.

süsleme arasında bir kaynaşmayı göstermektedir. Nesnel süsleme içerisinde yer alan sırma motifleri kavuk şeklindeki başlıklarda, vazo motifi ise bir ayak taşının gövdesinde bitkisel süsleme ile birlikte verilmiştir. Bu grup içerisinde burmalı sütunceler ve zar biçimli sütun başlıkları da yer almaktadır. Bitkisel süsleme içerisinde akantus yaprağı, girland, ve gül dalları ile kıvrık dal ve rumiler sayılabilir.

İslam sanatının dünya sanatına bir katkısı durumundaki mukarnas uygulamaları⁹⁵, mihrabiyeli mezar taşında kavsarada ve yandaki yazı kuşağının altında görülmektedir (YT-8). Mihraplarda olduğu gibi mihrabiyeli mezar taşlarında⁹⁶ da değişen kademelerde ve biçim özelliklerinde mukarnaslar kullanılmıştır.

E-40, YT-8, YT-11 örneklerinde görülen burmalı sütunceler⁹⁷, Bursa'daki pek çok mezar taşında da kullanılmaktadır⁹⁸. Örneklerimizde zar başlık tercih edilmiş olmakla beraber, mezar taşlarındaki dekoratif sütuncelerde zar başlıkların yanında kum saati başlıklarda görülmektedir. Çalışmamızda ele alınan üç örneğin hiçbirisinde tarih bulunmamaktadır. Ancak yazı ve süsleme özellikleri bu taşların XIV-XV. yüzyıllara ait olabileceğini göstermektedir⁹⁹.

Kavuk şeklinde başlığa sahip 2 örnekte sarık dilimleri arasında sırma motifi görülmektedir (E-14, E-15). Kavuğun sol alt kısmından başlayan sirmalar şerit halinde hafif eğimli olarak yükselmekte ve sarık dilimlerinin üst hizasında sonlanmaktadır¹⁰⁰. E-15'de ikinci bir şerit kuşağı sarık dilimlerinin üzerinde yatay eksende verilmiştir.

⁹⁵ İslam sanatına ait üç boyutlu süsleme tekniği olan ve taş ustasının hayalgücü çerçevesinde küçük değişikliklerle zenginleştirilebilen mukarnas, Osmanlı mimarlığında yaygın bir kullanıma sahiptir. En çok tercih edilen bazı mukarnas uygulamaları ile ilgili bir kesit çalışması için bk. Ödekan, 1986: 115-124.

⁹⁶ Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler dönemine tarihlenen mezar taşlarında mihrap motifleri sevilerek kullanılmıştır (Bkz. Karamağaralı, 1992: Resim: 31-41; Başkan, 1996: 68).

⁹⁷ İncelediğimiz mezar taşlarında sadece birisinde görülen sütunceler, dekoratif unsurlar olarak mezar taşlarında tercih edilebilen unsurlardandır. İlgin Dediği SultanTekkesinde sade ve burmalı olarak kullanılan sütunceler ve bu sütuncelerin sembolik anlamlarına ilişkin yorum için bk. Çaycı-Ürekli, 2003: 382-383.

⁹⁸ 14-15. yüzyıl Bursa mezar taşlarında zikzaklı, yivli ve hatta yivleri geometrik motif içeren sütunceler yaygınlık göstermektedir (Karaçağ, 1994: 162). Bkz. Nermutlu-Öcalan, 2011; Nermutlu-Öcalan, 2012.

⁹⁹ Nitekim Halit Çal da "sütuncelerin mezar taşlarında gövdeyi yandan sınırlayan bir mimari eleman olarak 14-15. yüzyıl ve daha sonra da 19. yüzyılda görüldüğü" belirtmektedir (Çal-İltar, 2011: 42).

¹⁰⁰ İstanbul Karacaahmed Mezarlığı'nda Kıbrıslı Hacı Ali Ağa'nın 28 Aralık 1804 tarihli mezar taşında kavuk şeklinde bir başlık ve başlıkta sırma motifi görülmektedir (Çetintaş, 2009: 252).

Palmet motifi¹⁰¹ 3 örnekte görülmektedir (E-10, E-40, YT-8). İlk örnekte kazıma tekniğinde işlenen motif, ters olarak konumlanmıştır. İkinci örnekte dilimli tepeliğin alınlığında oldukça stilize bir halde, üçüncü örnekte ise mihrap nişinde kıvrık dal ve Rumilerle birlikte kullanılmıştır. Muğla Ortakent’de mezar taşlarının tepeliğinde rumi veya bitkisel unsurlarla bir arada kullanılmış 2 palmet motifi bulunmaktadır¹⁰².

3 örnekte alınlıklarda görülen kıvrık dal ve rumilerden oluşan benzer kompozisyonlar¹⁰³, Bursa’daki XIV-XV. yüzyıla tarihlenen sivri kemerli mezar taşlarının alınlıklarında da yaygındır¹⁰⁴. YT-8 örneğinde mihrap nişinde, kavsara köşeliklerinde ve kuşak halinde kıvrık dal ve rumiler yer almaktadır.

YT-6 örneğinde gül dalı, çift kulplu bir vazodan çıkmakta ve mezar taşının gövdesine yayılmaktadır¹⁰⁵. Mezar taşlarında vazo motifi genellikle meyve ya da farklı bitkisel süslemeler ile birlikte kullanılmaktadır.

Batılı üsluplarla birlikte Türk süsleme sanatlarına giren istiridye motifi 1 örnekte oldukça stilize edilmiş bir halde karşımıza çıkmaktadır (E-11). Beş kademeli olarak verilmiş istiridye motifi, taç yapraklı bir çiçeğin yarısı gibi biçimlendirilmiştir.

Antik dönem mimarisinin en çok tercih edilen süsleme motifi olan akantus, süslemeli gövdeli mezar taşlarının yanlarında görülmektedir. YT-4 örneğinde taşın gövdesi alt kısımdan itibaren akantus yaprakları ile kuşatılmıştır. Akantus, Osmanlı mimari ve sanatına batılı üslupların etkisi ile girmiş ve geç dönemde yaygın olarak kullanılmıştır. Muğla Ortakent’te 22 mezar taşında çeşitli biçimlerde yapılmış akantus yaprağı yer almaktadır¹⁰⁶.

Askıçelenk olarak da tanımlanan girland motifi, YT-4 örneğinde tepeliğe geçilmeden önce boyun bölümünün hemen altında iki nokta arasında yaprak ve ortadaki çiçek motifinden oluşacak şekilde adeta bir gerdanlık gibi yapılmıştır. Konya’da Abdülkerim Memduh Bey’e ait 1896¹⁰⁷ ve Bursa

¹⁰¹ Gündoğdu, 1993: 197-211.

¹⁰² Biçici, 2013: 1397.

¹⁰³ Kırık haldeki bu mezar taşlarının alınlıklarında zengin bir süsleme programının bulunduğu anlaşılmaktadır (E-38, E-48, E-51).

¹⁰⁴ Karaçağ, 1994: 159-162. Palmet ve rumi motiflerinin tepelik-alınlıkta birlikte kullanıldığı mezar taşları için bk. Çaycı-Ürekli, 2003: 359-401; Erdemir, 2009: 109-111.

¹⁰⁵ Benzer bir kompozisyon Tarsus Arkeoloji Müzesinde yer alan Miralay Ahmet Bey’in 1835 mezarının ayak taşında görülmektedir (Yıldırım, 2013: 328; Resim 15). Vazo-saksıdan çıkan stilize hayat ağacı uygulaması için bk. Çaycı-Ürekli, 2003: 369, Res. 18.

¹⁰⁶ Biçici, 2013: 1395.

¹⁰⁷ Erdemir, 2009: 139.

Emirsultan Mezarlığı'nda Zehra Hanım'ın 22 Nisan 1928 tarihli baş ve ayak taşlarında benzer girland motifleri görülmektedir¹⁰⁸.

3.7. Mezar Taşlarında Yazılar:

Serlevha olarak da tanımlanan başlangıç ifadeleri mezar taşlarında çeşitli kalıplar halinde kullanılmaktadır. İncelenen 4 mezar taşında *Hüve'l-Bâkî* (E-3, E-14, E-18, YT-5), 1 mezar taşında *Hüve'l-Hallâku'l-Bâkî* (E-37), 1 mezar taşında dua kalıbı olarak *Merhûm* (E-10) ve 3 mezar taşında serzeniş mahiyetinde *Ah mine'l-mevt* (E-26, YT-4, E-42) kalıplarına yer verilmiştir. Kırık parçalar halindeki mezar taşlarında ise serlevha bölümleri ile ilgili olarak bilgi verilememektedir.

İncelenen mezar taşlarında insanlara uyarı ile ilgili bir bilgiye yer verilmediği ancak mezarda yatan kişinin dünyadaki durumu ile ilgili çeşitli açıklamaların yapıldığı görülmektedir. Durum bildiren çeşitli ifadeler şunlardır:

Erdi zevâl ömrünün enbûhuna / İns ü melek uğradı endûhuna (E-4)

Genç yaşta ölen bir kişinin mezar taşında:

Bir gül-i gonca idim âh açılmadan

Soldum bâğ-ı cihânı terk

Edip cennet-i a'lâyı buldum (E-18)

Hastalığına çare bulamayıp genç yaşında ölen bir kişi için de şu ifadelere yer verilmiştir:

Âh kim bu âlem içre ben de şâdân olmadım

Derdime derman aradım bir ilâcın bulmadım

Geçti ömrüm gençliğime doymadım

Bir misâfir gibi geldim ben de mihmân olmadım (E-15).

Söz konusu son iki metin aynı zamanda sebep de bildirmektedir.

İnsanlardan ve Tanrı'dan istek ifadelerinin bir arada verildiği *Her kim kabirde rûhuma duâ ede / Allah ona rahmet ede* (E-19) ve *İki destin kaldırıp duâ et rûz-ı şeb / Ede Mevlâ lutfuyla makarrını kasr-ı cinân* (E-27) şeklindeki ifadelerin yanında *Merhûm* (E-4, E-14, E-15, E-18), *el-merhûm El-mağfûr* (E-13), *El-merhûm ve'l-mağfûr* (E-3) ve *Merhûm Ve mağfûrun leh* (E-14) şeklindeki dua kalıplarının genellikle mezar sahibinin isminden önce kullanıldığı görülmektedir. Mezar taşlarında insanlardan dua istemek için sıklıkla kullanılan *Gelip kabrim ziyâret eden ihvân / Edeler rûhuma Fâtiha ihsân* şeklindeki kalıp, bir mezar taşında görülmektedir (E-3).

¹⁰⁸ Nermetlu-Öcalan, 2012: 107.

İncelenen mezar taşları içerisinde sadece iki tanesinde meslek bilgisi verilmiştir (E-15, E-37). 1822 tarihli mezar taşında *Sâbık Beyşehri müsellimi*¹⁰⁹ *Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümmâyûn'dan* şeklinde meslek bilgisi verilmiş, 1816 tarihli mezar taşında ise Gâzî Silâhdar Ali Paşa'nın *Dârende Şerfirâzı* olduğu belirtilmektedir.

Sülale ismi olarak sadece *Bıyık-zâde* (E-3) ve *Şeyh-zâde* (E-4) isimleri geçmektedir. Ancak mezarda yatanların isimlerine ilişkin olarak şu bilgilere ulaşılmaktadır¹¹⁰:

Erkek isimlerinden önce gelen lakap-unvanlar arasında en yaygın olan *Hacı* lakabı iki şekilde görülmektedir: *El-hâc* (E-3, E-14) ve *Hacı* (YT-5, E-41). *Hâfız* (E-14), *Dervîş* (E-4) ve *Gâzî* (E-37) lakapları ise birer defa kullanılmıştır.

Erkek isimleri arasında 3 defa tekrarlanan *İbrahim* (E-18, E-44, E-41) en çok kullanılan isimdir. *İsmail* (E-15, E-13) ve *Mahmud Şemseddin* (E-26, E-9) ikişer defa; *Osman* (E-3), *Hasan* (E-4), *Muhammed Hulûsî* (E-14), *Ali* (E-37), *Mustafa* (YT-5), *Veyis* (E-10) ise birer defa kullanılmıştır.

Erkek isimlerinde sonra kullanılan lakap-unvanlardan *Efendi* dört (E-14, E-15, E-26, E-9), *Ağa* (E-3, YT-5, E-13) ve *Bey* (E-4, E-18, E-10) üçer, *Paşa* (E-37) ise bir defa kullanılmıştır.

İncelenen mezar taşlarında *Emine Cemile* (YT-4), *Tayyibe* (E-39) ve *Şefika* (YT-9) olmak üzere 3 kadın ismi okunmaktadır. Kadın isimlerinden önce lakap-unvana yer verilmezken; iki isimden sonra *Hanım* ibaresine yer verilmiştir (YT-4, E-39).

5 mezar taşında memleket/yöre bilgisi verilmiştir. Mustafa Neşet Efendi'nin eşi ve çocuklarına¹¹¹ ait mezar taşlarında *Gödeni Kasabası* (E-26, YT-4, E-42), birer mezar taşında da *Konya* (E-3) ve *Akseki Kazası Gürün Karyesi* (YT-5) verilmiştir.

¹⁰⁹ Mütesellim, teslim olunan şeyi ahz ve kabul eden kişidir Bununla birlikte, mutasarrıfların havallesiyle, onlar adına, sancakları yöneten kişilere mütesellim denilmektedir. Önceleri "müsellim" ve "kaymakam" daha sonra da "mütesellim" diye adlandırılan bu vekiller çoğunlukla o bölgenin öne çıkmış ailelerine mensup kimselerdi. Ülke yönetiminde XVI. yüzyılın ikinci yarısından sonra yer almaya başlayan mütesellimlik XVIII. yüzyılda yaygınlaşmış ve Tanzimat'ın ilânına kadar varlığını sürdürmüştür. Bu dönemde voyvodalıkla yönetilen sancaklar dışındaki bütün sancaklar mütesellimler vasıtasıyla yönetilmiştir Abdurrahman Vefik, 1328: 265; Mustafa Nuri Paşa, 1979: 283; Sertoğlu, 1986: 235; Mütesellimler hakkında geniş bilgi için bk. Çadırıcı, 1970: 287-296; Oğuzoğlu, 1981: 93-99; Yaman, 1944: 75-105.

¹¹⁰ Lakap ve isimlere yönelik değerlendirmelerde mezar sahipleri dikkate alınmış, baba, çocuk, torun gibi akrabalık bağlarını tanımlamak için verilen isimler dikkate alınmamıştır.

¹¹¹ Mustafa Neşât Efendi'nin Mahmud Şemseddin isimli iki oğlundan birisi Ürgüp (E-26) ve diğeri de Karaman'da (E-9) medfûn bulunmaktadır. Buradaki mezar taşları sembolik mahiyette yapılmış olmalıdır.

İnsanlardan Fatihâ istemek için kullanılan *rûhuna Fâtiha* (E-3, E-14, E-26, YT-5, YT-9) ve *rûhiçün Fâtiha* (E-4, E-15, E-18, E-9) kalıplarının yanında birer örnekte *rûhiçün el-Fâtiha* (E-39), *rûhiçün rızâen lillâhi'l-Fâtiha* (YT-4) ve *el-Fâtiha* (E-37) kalıplarına yer verilmiştir.

İncelenen mezar taşlarından 16 tanesinde vefat tarihi tespit edilebilmektedir. Buna göre en erken tarihli mezar taşı Şevval 780/ Ocak 1379 tarihli (E-13), en geç tarihli mezar taşı ise 26 Temmuz 1926 (?) tarihlidir (YT-9).

XIV. yüzyıldan 1 (1379/E-13), XVI. yüzyıldan 2 (1534/E-49, 1567/E-44), XVIII. yüzyıldan 3 (1705/E-4, 1721-22/E-27, 1793/E-39), XIX. yüzyıldan 8 (1816/E-37, 1818/E-14, 1822/E-15, 1837/E-18, 1887/E-9, 1889/YT-4, 1889/E-3, 1889/E-26) ve XX. yüzyıldan 2 (1902/YT-5, 1926/YT-9) mezar taşı bulunmaktadır. 12 mezar taşının tarihi tespit edilememektedir¹¹². Kırık-eksik halde olduğu için kesin olarak tarihlenemeyen taşların tepelik tipleri, yazı karakterleri ve süsleme özellikleri dikkate alındığında bu tip taşların XV-XVII. yüzyıl aralığına tarihlenmek mümkündür¹¹³.

3.8. Dil ve Yazı Tipleri:

İncelenen mezar taşlarından 22 tanesinde sülüs, 7 tanesinde talik hat kullanılmıştır. 3 tane mezar taşında yazı bulunmamaktadır. Mezar taşlarının metnin yazıldığı cephe sayısına göre dağılımları; dört cepheli 3, iki cepheli 2 ve tek cepheli 24 tane şeklindedir.

İncelenen taşlardan 17 tanesinde sadece Osmanlı Türkçesi, 2 tanesinde sadece Arapça, 4 tanesinde ise sadece Farsça dilleri kullanılmıştır. 2 tanesinde Arapça ve Osmanlı Türkçesi, 1 tanesinde de Farsça ve Osmanlı Türkçesi dilleri kullanılmıştır. Hem Arapça, hem Farsça, hem de Osmanlı Türkçesinin tek taşta bulunduğu 1 adet taş bulunmaktadır. 2 tane taşın üzerindeki birkaç harften dili tespit edilememiştir. Bu taşlardan 6 tanesinde vezinli, iki tanesinde ise vezinsiz şiir bulunmaktadır. Taşlarda kullanılan vezinlerden 3 tanesi remel bahrinin *fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün* vezniyle, 1 tanesi de yine remel bahrinin *fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün* vezniyle kaleme alınmışlardır. Diğer şiirlerden 1 tanesi recez bahrinin *mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün* vezniyle, bir diğeri de serf bahrinin *müfte'ilün/müfte'ilün/fâ'ilün* vezniyle yazılmıştır. Bu şiirler hakkında yapılan literatür taraması sonucu, şiirlerin hangi şairlere ait olduğu tespit edilememiştir.

4. Sonuç:

¹¹² E-19, E-11, E-23, YT-6, E-10, E-38, E-41, E-42, E-47, E-48, E-50, E-51.

¹¹³ Benzer örnekler için bk. Çaycı-Ürekli, 2003: 359-401. Konya'da benzer şekilde biçimlendirilmiş çift cepheli bir mezar taşında 1437-38 tarihi okunmaktadır (Erdemir, 2009: 110).

Bu çalışmada, Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Külliyesi içerisindeki türbelerde bulunan 37 parça halindeki 32 adet mezar taşı, tarih, sanat tarihi, yazı ve dil-edebiyat özellikleri açısından incelenmiştir.

Türbelerde yer alan mezar taşları, dönem itibarıyla XIV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar çeşitli zaman dilimlerine tarihlenmektedir. Bu yönüyle incelenen mezar taşlarının, Beyşehir’de kısa bir süre hâkimiyet kurmuş olan Eşrefoğulları Beyliğinden hemen sonra bölgede etkin güç durumundaki Moğol Emiri İsmail Ağa’nın bizzat kendi taşı da dâhil olmak üzere Beylikler, Karamanoğulları ve Osmanlılar dönemlerine ait oldukları anlaşılmaktadır. Mezar taşları bölgede hâkimiyet kurmuş çeşitli beylik ve devletlere ait olmaları nedeniyle yazı, süsleme ve dil açısından birbirlerinden çeşitli farklılıklar arz etmektedir. Bu nedenle erken döneme ait taşlarda Arapça ve Farsça dilleri ile edebiyatlarının kullanımı yaygın iken, son dönem taşlarda Osmanlı Türkçesi ve Edebiyatı kullanılmıştır. Bu husus, aynı bölgede yaşayan insanların yüzyıllar içerisinde dil ve edebiyatının nasıl değişebileceğine dair güzel bir örnektir.

Türbelerdeki mezar taşlarında Selçuklu döneminin hâkim unsuru olan Farsça şiir geleneğinin Selçuklu Devleti’nin yıkılmasından sonra bir süre daha devam ettiği gözlemlenmektedir. Bu durum, Beyşehir’in Selçuklu başkenti olan Konya’ya yakın olması ve Eşrefoğlu Beyliği’nin merkezi olarak Selçuklu kültürünün bu bölgede etkisini uzun yıllar sürdürmesiyle alakalı olmalıdır.

Kitabe metinlerinde görülen bu farklılıklar, mezar taşlarının şekil ve süsleme özelliklerine de yansımıştır. Ancak incelenen mezar taşlarının Anadolu ölçeğindeki kronolojik gelişime uygun bir seyir içerisinde geliştikleri, yaptıkları dönemin mimari ve el sanatlarında geçerli olan süsleme programlarına göre biçimlendirildikleri görülmektedir. Erken tarihli örneklerde ana süsleme unsuru durumundaki palmet ve rumi motifleri, geç dönemle birlikte ortadan kalkmış; yerlerine akantus, istiridye ve vazo gibi Batı sanatı etkili motifler tercih edilmeye başlanmıştır.

Türbelerde yer alan mezar taşları uzun bir süre zarfında Beyşehir ve çevresindeki mezarlıklardan toplanarak bir araya getirildiği için zamanın ve şartların tahribatı nedeniyle, çoğunlukla özgün hallerini tam olarak koruyamamışlardır. Mezar taşlarının önemli bir kısmının parçalandığı, kırık ve eksik parçalar halinde günümüze ulaşabildikleri görülmektedir. Bu durum, mezar taşlarının bütünüyle incelenip değerlendirilmesini engellemektedir. Ancak buna rağmen daha sonraki çalışmalara zemin teşkil edebilmesi için parçalar halindeki mezar taşları da ele alınmış ve bu taşlar imkânlar nispetinde okunmaya ve değerlendirilmeye çalışılmıştır. Şüphesiz daha sonraki dönemlerde bir vesile ile ortaya çıkarılacak olan yeni taşlar ve parçalar, bu

çalışmadaki kırık-eksik mezar taşlarının değerlendirmelerinin de tamamlanabilmesini sağlayacaktır.

Mezar taşlarının bir bölümünün, Ahilik ve Mevlevîliğin bu bölgede hâkim olduğu bir döneme tarihlenmesine rağmen ne şekilsel, ne de edebî açıdan bu tarikat ve gruplara ait herhangi bir unsura rastlanmaması şaşırtıcıdır. Bu durumun bahsedilen döneme ait mezarların çeşitli nedenlerle tahrip edilmesi ve ortadan kaldırılmasıyla ilgili olduğu, bu çalışmada incelenen taşların ise o tahribattan kurtarılabilen örneklerden ibaret olduğu da hatırlanmalıdır. ©

KAYNAKÇA

- ABDURRAHMAN VEFİK (1328). *Tekâlif Kavaidi*, 1, Dersaadet.
- AHMED EFLÂKÎ (1980). *Menâkibu'l-ârifîn*, II, (Yay. Haz.: Tahsin Yazıcı), Ankara.
- AKÖZ, Alâaddin (2000). "Tarihçe: Türk Devri", *Karaman Kültür Sanat*, Karaman, 53-90.
- AKYURT, Yusuf (1940). "Beyşehir Kitabeleri ve Eşrefoğlu Camii ve Türbesi", *Türk Tarih, Arkeologya ve Etnografya Dergisi*, İstanbul. s. 91-129.
- ALPEREN, Bilal Bülent (2001). *Beyşehir ve Tarihi*, Konya.
- ARSLAN, Aslı Sağıroğlu (2005). *Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları*, Kayseri.
- ARSLAN, Ayşegül, (2007). *Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresi Mezar Taşları*, Ankara (G.Ü. SBE, Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÂŞIK PAŞA, (1985). *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, (hızl. A.Nihal Atsız), Ankara.
- BACQUE-GRAMMONT, Jean-Louis-VATİN, Nicolas-LAQUEUR, Hans-Peter (1990). "Tarihsel Kaynak Olarak Osmanlı Mezarlıkları, Uygulanan Yöntemler ve Bilgisayarda Yapılabilecek İşlemler", *Erdem*, 6, 16, Ankara, 210-214.
- BACQUE-GRAMMONT, Jean-Louis (1996). "Osmanlı Mezarlıklarının İncelenmesi: Yöntemler ve Geleceğe Dönük Düşünceler", *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri I*, (Ed. Jean-Louis Bacque-Grammont) Ankara, 135-157.
- BAŞKAN, Seyfi (1996). *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezartaşları*, Ankara.
- BATUR, Muzaffer (1949). "Beyşehir Eşrefoğullarına Ait Ağaç Oyma Pencere Kapakları Hakkında", *Arkitekt*, Sayı: 18, İstanbul, 211-214.
- BİÇİCİ, H. Kamil (2012). "Osmanlı Dönemi Ortakent Başlıklı Mezar Taşları", *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, Fall 2012, Ankara, 1063-1105.
- ÇADIRCI, Musa (1970). "II. Mahmut Döneminde Mütessesimlik Kurumu", *DTCFD*, XXVIII, Ankara, 287-296.
- ÇAKAR, Gülşen (2007). *Bursa Emir Sultan Mezarlığı'ndaki 18. Ve 19. Yüzyıl Mezar Taşları*, Ankara, (G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÇAL, Halit-Ataoguz ÇAL, Özlem (2008). *Kastamonu Atabey Gazi Camisi ve Türbesi Hazirelerindeki Mezar Taşları*, Ankara.

- ÇAL, Halit (2007). "Göynük (Bolu) Şehri Mezar Taşları", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: XXX, Ankara, 307-395.
- ÇAL, Halit. (2000). "İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezartaşlarında Başlıklar". *Tarihi Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler (28-30 Mayıs 1999)*. İstanbul, 226-241.
- ÇAL, Halit-İLTAR, Gazanfer (2011). *Giresun İli Mezar Taşları*, Ankara.
- ÇAYCI, Ahmet – ÜREKLİ, Bayram (2003). "Dediği Sultan Haziresi Mezar Taşları", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, Konya, 359-401.
- ÇAYCI, Ahmet (2008). *Eşrefoğlu Beyliği Dönemi Mimarî Eserleri*, Ankara.
- ÇETİNASLAN, Mustafa (2013). "İnegöl Kavaklaraltı Mezarlığındaki Muhacirlere Ait Mezar Taşları", *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 6, 2013, 158-197.
- ÇİFTÇİOĞLU, İsmail (2002). "Beyşehir'de Moğol Emiri İsmail Ağa'nın Eserleri ve Vakıfları", *SDÜFEFSBD*, Sayı: 6-7, Isparta 2002, 1-16.
- ÇORUHLU, Yaşar, (1997). "Orta Asya'dan Anadolu'ya Çatma lahit veya Taş Sandukalarda Görülen Hançer-Bıçak Tasvirlerinin Sembolizmi", 1. *Eyüp Sultan Sempozyumu –Tebliğler*, İstanbul, 60-70.
- ÇULPAN, Cevdet (1961). *Serviler*, Cilt: I-II, İstanbul.
- DOĞAN, Burcu (2009). *Edirne Gazi Mihal Camisi Haziresi'ndeki Mezar Taşları*, Edirne, (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- EFE, İsmail (2012). *Eşrefoğlu Camii ve Külliyesi*, Beyşehir, Konya.
- ERDEMİR, Yaşar (1999). *Beyşehir Eşrefoğlu Süleyman Bey Camii ve Külliyesi*, Beyşehir.
- ERDEMİR, Yaşar (2009). *Sırçalı Medrese Mezar Anıtları Müzesi*, Konya.
- ERDOĞRU, Mehmet Akif (1992). "Beyşehir", *DİA*, VI, İstanbul 1992, 84-85.
- HALİL EDHEM (1330), "Anadolu'da İslami Kitabeler, Beyşehri-Uluborlu-Alaiyye", *TOEM*, IV/27, İstanbul, 139-140.
- HOCA SADEDDİN (1992). *Tacüttevarih*, (Çev. İsmet Parmaksızoğlu), II. Ankara.
- KAFESOĞLU, İbrahim (1997). "Selçuklular", *İA*, Cilt: X, Eskişehir, 396-397.
- KARA, Hacer-DANIŞIK, Şerife (2005). *Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, Konya.
- KARAMAĞARARALI, Beyhan (1992). *Ahlat Mezar Taşları*, Ankara.
- KOCA, Salim (2002). "Anadolu Türk Beylikleri", *Türkler*, Cilt: VI, Ankara, 703-759.
- KOFOĞLU, Sait (1995). "Eşrefoğulları", *TDVİA*, Cilt: 11, İstanbul, 484-485.

- KONYALI, İbrahim Hakkı (1991). *Âbideleri ve Kitâbeleriyle Beyşehir Tarihi*, (Haz. Ahmet Savran), Erzurum.
- LAQUEUR, Hans-Peter (1996). "Mezartaşları Başlıkları Tasnifi Hakkında Bazı Mülahazalar", *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri I*, (Ed. Jean-Louis Bacque-Grammont) Ankara, 159-163.
- LAQUEUR, Hans-Peter (1997). *Hüve'l-Baki, İstanbul'da Osmanlı Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, Çev. Selahattin Dilidüzgün. İstanbul.
- MEHMET NEŞRİ, (1995). *Kitab-ı Cihannümâ*, II, (Yay. Faik Reşit Unat, Mehmet A. Köymen), Ankara.
- MERT, Özcan, (1991). "Âyan", Türkiye Diyanet Vakfı İA, C.IV, İstanbul.
- MUSTAFA NURİ PAŞA, (1979). *Netayic'ül-Vukuat, Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi*, (Sadeleştiren: Neşet Çağatay), I-II, Ankara.
- MUŞMAL, Hüseyin (2005). *XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Beyşehir ve Çevresinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı (1790-1864)*, Konya (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- MUŞMAL, Hüseyin (2013). "Eşrefoğulları Beyliği", *Konya Ansiklopedisi*, Cilt: 3, Konya 2013, 274-275.
- MUŞMAL, Hüseyin (2013). "Modernleşme Sürecinde Anadolu'da Bir Ayan: Konya Ayanı Süleyman Bey ve Onun Muhakemesi" *Tarihin Peşinde -Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 10, 171-194.
- MÜNECCİMBAŞI AHMET DEDE (Ty). *Müneccimbaşı Tarihi*, Cilt: I, (Türkçeleştiren: İsmail Erünsal), Yy.
- OĞUZOĞLU, Yusuf, (1981). "XVII. Yüzyılda Karaman Beylerbeyi ve Mütesellimine İlişkin Bazı Bilgiler", *SÜEFD*, Sayı: 1, Konya, 93-99.
- ÖDEKAN, Ayla (1986). "Some Observations on Mukarnas Decoration at the Portal Coverings of the Sinan Period", *II. Uluslararası Türk ve İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Kongresi, Bildiriler*, İstanbul, 115-124.
- ÖDEN, Zerrin Günel (2002). "Karamanoğulları Beyliği", *Türkler*, Cilt: VI, Ankara, 756-763.
- ÖNGE, Yılmaz (1968). "Konya Beyşehir'de Eşrefoğlu Süleyman Bey Hamamı", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: VII, İstanbul, 139-144.
- PARRY, V.J. (1986). "Beyshehir", *Rhr Encyclopadia of Islam*, 1, Leiden E.J. Brill, 1191-1192.
- SEKENDİZ, Serap (1998). *Yenikapı Mevlevihanesi Mezartaşlarına Sanatsal Eleştiri Açısından Bir Bakış*, Ankara, (G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- SERTOĞLU, Mithat, (1986). *Osmanlı Tarih Lûgatı*, İstanbul.
- SEVİNÇ, Bayram, (2013). "Yiğit ve Silahlı Adam Diyalektiğinde Kılıç İmgesi", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages*,

- Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8/6, Spring 2013, Ankara, 619-639.
- SOLAK-ZÂDE MEHMET HEMDEMÎ ÇELEBÎ (1989). *Solak-zâde Tarihi*, (Haz. Vahid Çubuk), I, Ankara.
- SÜMER, Faruk (1996). "Karamanoğulları, Karamanlılar", (Çev. M. Akif Erdoğan), *TDAD*, Sayı: 100, Şubat 1996, 67-81.
- ŞİKÂRÎ (1946). *Karamanoğulları Tarihi*, (Haz. Mesut Koman), Konya.
- TEKİNDAĞ, Şehabettin (1963). "Son Osmanlı Karaman Münasebetleri Hakkında Araştırmalar", *İÜEFTD*, Sayı: 17-18, İstanbul, 43-76.
- TİBET, Aksel-İŞİN, Ekrem-YELKENCİ, Dilek (1996). "Stelae Turcicae VIII Yenikapı Mevlevihanesi Haziresi", *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri I*, (Ed. Jean-Louis Bacque-Grammont) Ankara, 223-281.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1981). *Osmanlı Tarihi I*, Ankara 1981.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, Ankara.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1979). "Âyân", *İslam Ansiklopedisi*, MEB Yayınları, C.II, İstanbul.
- ÜLKER, Necmi-GÜNAY, Vehbi-TELCİ, Cahit-GÖKÇE, Turan (2008). İzmir'de Türk Mührü, *Emir Sultan Dergâhu Haziresi Mezar Kitâbeleri*, İzmir.
- ÜREKLİ, Bayram-YÖRÜK, Doğan (2002). "Kıvâmî'ye Göre Fatih'in I ve II. Karaman Seferi", *İpek Yolu V*, Özel Sayı, Aralık 2002, 207-218.
- YAMAN, Talat Mümtaz (1944). "Osmanlı İmparatorluğu Teşkilatında Mütessesimlik Müessesine Dair", *Türk Hukuk Dergisi*, 1, Ankara, 75-105.
- YAVUZ, Memduh (1934). *Eşrefoğulları Tarihi Beyşehir Klavuzu*, Konya.
- YÜCEL, Erdem (1967). "Beyşehir Demirli Mescit ve Çinileri", *Arkitekt*, Sayı: 37, İstanbul, 177-179.
- YÜCEL, Yaşar (1980). *Beylikler, XIII. XV. Yüzyıllar Kuzey Batı Anadolu Tarihi, Çobanoğulları, Candaroğulları Beylikleri*, Ankara.
- YÜCEL, Yaşar (1991). *Anadolu Türk Beylikleri Hakkında Araştırmalar II*, Ankara.

